

כתובות פרק שלישי אלו נערות

(כתובות כט, א)

קנסות באשה:

אונס

דברים פרק כב

(כח) כי ימצא איש נער בתולה אשר לא ארשה ותפשה ושכב עמה ונמצאו:
(דברים כב, כט) ונתן האיש השכב עמה לאבי הנער חמשים כסף ולו תהיה לאשה תחת אשר ענה לא יוכל שלחה כל ימיו:

מפתה

שמות פרק כב

(טו) וכי יפתה איש בתולה אשר לא ארשה ושכב עמה מהר ימהרנה לו לאשה:
(ז) אם מאן מאן אביה לתתה לו כסף ישקל כמהר הבתולת: **ס**

מוציא שם רע

דברים פרק כב

(יג) כי יקח איש אשה ובא אליה ושנאה:
(יד) ושם לה עלילת דברים והוציא עליה שם רע ואמר את האשה הזאת לקחתי ואקרב אליה ולא מצאתי לה בתולים:
(טו) ולקח אבי הנער ואמה והוציאו את בתולי הנער אל זקני העיר השערה:
(טז) ואמר אבי הנער אל הזקנים את בתי נתתי לאיש הזה לאשה וישנאה:
(יז) והנה הוא שם עלילת דברים לאמר לא מצאתי לבתד בתולים ואלה בתולי בתי ופרשו השמלה לפני זקני העיר:
(יח) ולקחו זקני העיר את האיש ויסרו אותו:
(יט) וענשו אותו מאה כסף ונתנו לאבי הנער כי הוציא שם רע על בתולת ישראל ולו תהיה לאשה לא יוכל לשלחה כל ימיו: **ס**
(כ) ואם אמת היה הדבר הזה לא נמצאו בתולים לנער:
(כא) והוציאו את הנער אל פתח בית אביה וסקלוה אנשי עירה באבנים ומתה כי עשתה גבלה בישראל לזנות בית אביה ובערתה הרע מקרבך: **ס**

משנה:

אלו נערות (דוקא נערה משהביאה שתי שערות עד שתבגר, והם ששה חדשים שבין נערות לבגרות;
אבל קטנה ובגרת - אין להם קנס) שיש להן קנס (אם אנסה אדם - נותן לאביה חמשים כסף, כדכתיב
(דברים כב, כט) ונתן האיש השוכב [עמה, לאבי הנער חמשים כסף ולו תהיה לאשה תחת אשר ענה, לא יוכל שלחה כל
ימיו]): **הבא על הממזרת** (בגמרא פריך: אבל כשירות לא? ומשני: פסולות איצטריכא ליה
לאשמועינן) **ועל הנתנה** (מן הגבעונים, והיא אסורה לקהל, דוד גזר עליהם, כדאמרין ביבמות
נעח, ב; ועל שם **ייתנס** יהושע... חוטבי עצים ושואבי מים וגו' (יהושע ט, כז) קרי להו 'נתינים') **ועל הכותית**
(קטבר גירי אריות הן וישנן בלאו 'לא תתחתן בס' (דברים ג, ז); **הבא על הגיורת** ועל השבויה
(ישראלית שנפדית פחותה מבת שלש שנים דבחזקת בתולה היא: שאפילו נבעלה בשביה - בתוליה חוזרים)
ועל השפחה, שנתגירו ושנפדו ושנשתחררו פחותות מכנות שלש
שנים ויום אחד;
הבא על אחותו, ועל אחות אביו, ועל אחות אמו, ועל אחות אשתו,
ועל אשת אחיו (שנתקדשה לו לאחיו וגירשה, שאין בה מיתה אלא כרת), ועל אשת אחי
אביו, (שנתקדשה לו וגירשה) ועל הנדה - יש להם קנס; אף על פי שהן
בהכרת - אין בהן מיתת בית דין (וכרת לא פטר ליה מן התשלומין).

גמרא:

הני נערות פסולות אית להו קנס - כשירות לא?
הכי קאמר: 'אלו נערות פסולות שיש להם קנס: **הבא על הממזרת**
ועל הנתנה ועל הכותית'.
'נערה' - אין, קטנה - לא! מאן תנא? אמר רב יהודה אמר רב:
רבי מאיר היא (כדמייתי ברייתא לקמיה), דתניא: 'קטנה מבת יום אחד ועד
שתביא שתי שערות יש לה מכר' (יש לאביה בה זכייה למכרה לשפחות) ואין לה
קנס (שהבא עליה אינו חייב קנס); ומשתביא שתי שערות ועד שתיכגר יש לה
קנס ואין לה מכר (כדתניא (ערכין כט, ב): 'כול ימכור אדם את בתו כשהיא נערה? אמת קל וחומר:
מכורה כבר יוצאה, עכשיו שאינה מכורה אינו דין שלא תמכר') - דברי רבי מאיר, שהיה
רבי מאיר אומר: כל מקום שיש מכר - אין קנס, וכל מקום שיש

קנס - אין מכר; וחכמים אומרים: קטנה מבת שלש שנים ויום אחד
(שהיא ראויה לביאה) ועד שתיבגר - יש לה קנס.
קנס - אין, מכר לא (בתמיה)?
אימא

(כתובות כט, ב)

'אף קנס במקום מכר' (ומשום קנס נקט 'בת שלש', אבל למכר - מבת יום אחד ועד שתביא שתי
שערות).

והני [הפסולות] בני קנסא ניהו? ואמאי (יש להן קנס לנערות פסולות)?
(אמתניתין מקשי: איקרי כאן [ספרי דברים פסוק ו] ' [דברים כב, כט]: ונתן האיש השוכב עמה לאבי הנער
חמשים כסף) ולו תהיה לאשה [תחת אשר ענה לא יוכל שלחה כל ימיו] - אשה הראויה לו
[ואלה אינן ראויות]?
אמר ריש לקיש: (דברים כב) נערה נערה הנערה (באונס כתיב [דברים כב, כח] כי ימצא איש
נערה בתולה [אשר לא ארשה ותפשה ושכב עמה ונמצאו] וכתיב בתריה [פסוק כט] ונתן האיש השוכב עמה לאבי
הנערה [חמשים כסף ולו תהיה לאשה תחת אשר ענה לא יוכל שלחה כל ימיו] ודרשין נערה יתירה וה"א
יתירה ד'תנערה' דמצי למיכתב 'ונתן לאביה' - חד לגופיה (לְקַשְׁתָּהּ) וחד לאתויי
חייבי לאוין [שאם לא נכתב הייתי חושב שאין מחייבים קנס על אונס חייבי
לאוין], וחד לאתויי חייבי כריתות [שאם לא נכתב הייתי חושב שאין מחייבים קנס
על אונס חייבי כרת].

רב פפא אמר (שמות כב) בתולה בתולות הבתולות (במפתה כתיב [שמות כב, טו] וכי יפתה
איש בתולה [אשר לא ארשה ושכב עמה - מהר ימהרנה לו לאשה] וקרא אחרינא בתריה [פסוק טז] [אם מאן ימאן
אביה לתתה לו] כסף ישקול כמוהר תבתולות; ומצי למיכתב 'כמוהר בתולות' הא תלת דדרשין: ה' יתירה
ו'בתולות' דמצי למיכתב 'כמוהר' ולשתוק) - חד לגופיה וחד לאתויי חייבי לאוין
וחד לאתויי חייבי כריתות.
ורב פפא - מאי טעמא לא אמר כריש לקיש?

ההוא (ההוא 'תנערה' [אות] הא, דלא כתיב 'ונתן לאביה') - מיבעי ליה לכדאביי,
דאמר אביי: בא עליה ומתה (שאם לא הספיק האב להעמידו בדין עד שמתה) פטור,
שנאמר: (דברים כב, כט) ונתן [האיש השוכב עמה] לאבי הנערה [חמשים כסף ולו תהיה לאשה תחת
אשר ענה לא יוכל שלחה כל ימיו] - 'לאבי נערה' - ולא לאבי מתה ('לאבי הנערה' משמע
שהיא קיימת).

וריש לקיש - מאי טעמא לא אמר כרב פפא?
ההוא ('בתולה' דכתיב גבי מפתה) מיבעי ליה לגזירה שוה ('בתולה' 'בתולה' מה כסף
האמור באונס = חמשים, אף מפתה חמשים ומה מפתה שקלים דכתיב ביה 'שקול' - אף חמשים של אונס
שקלים קאמר), דתניא: [שמות כב, טז]: אם מאן ימאן אביה לתתה לו] כסף ישקול כמוהר הבתולות
(חמשים כסף המפורשים במאנס את הבתולה) - שיהא זה (חמשים) כמוהר הבתולות
ומוהר הבתולות (יהיו שקלים) כזה.
וריש לקיש נמי מיבעי ליה לכדאביי, ורב פפא נמי מיבעי ליה
לגזירה שוה?

אלא שיתא קראי כתיבי: 'נערה' 'נערה' 'הנערה' 'בתולה'
'בתולות' 'הבתולות': תרי לגופיהו, חד לכדאביי, וחד לגזירה
שוה (ותהי מופנה מצד אחד ולמידים הימנה); אייתרו ליה תרי: חד לאתויי חייבי
לאוין וחד לאתויי חייבי כריתות, ולאפוקי (מתניתין, דקתני 'יש קנס' למזרת
ולאחותו - לאפוקי) מהאי תנא, דתניא:

'ולו תהיה לאשה' - שמעון התימני אומר אשה שיש בה הויה (שקדושין תופסין
לן בה, פרט לאחותו, ולכל חייבי כריתות, דילפינן בקדושין שאין קדושין תופסין בהן בפרק שלישי (סו, ב),
ומשמע ליה 'תהיה' - לשון הויה קדושין);

רבי שמעון בן מנסיא אומר: אשה הראויה לקיימה (ורבי שמעון בן מנסיא
משמע ליה 'תהיה' - לשון קיום);
מאי בינייהו?

אמר רבי זירא: ממזרת ונתינה איכא בינייהו: למאן דאמר 'יש בה
הויה' - הא נמי יש בה הויה (דקדושין תופסין בחייבי לאוין והתם יליף לה); למאן
דאמר 'ראויה לקיימה' - הא אינה ראויה לקיימה.

ולרבי עקיבא, דאמר (ביבמות ב'החולץ' (מב, ב) בביריתא המחזיר גרושתו: דבי עקיבא אומר: אין
לו בה קדושין): 'אין קידושין תופסין בחייבי לאוין' - מאי בינייהו
(משום רבי שמעון בן מנסיא קא פריך לה, דאילו שמעון התימני שמעינן ליה ביבמות (מסא, ד) דפליג עליה דרבי
עקיבא, בהא דתנן [יבמות פ"ד מ"ג] 'איהו ממזר - כל שאר בשר שהוא בלא יבא' - דבי רבי עקיבא; שמעון
התימני אומר 'כל שחייבין עליו כרת בידי שמים'; אלא לרבי שמעון בן מנסיא קא בעינן לה: אי סבירא ליה

כרבי עקיבא - מאי איכא בין משמעותא ד'תהיה' לשון קיום למשמעות דשמעון התימני? אי נמי משמע ליה לרבי שמעון בן מנסיא לשון הויה - אימעיטא לה ממזר, ומה בין 'ראויה לקיימה' ל'יש בה הויה'? איכא בינייהו אלמנה לכהן גדול (דמודה בה רבי עקיבא שקדושין תופסין לו בה ואף על פי שהיא בלאו), כרבי סימאי (והוא הדין גרושה להדיא), דתניא: 'רבי סימאי אומר: מן הכל (כל הנולדים מחייבי לאוין) עושה רבי עקיבא ממזרין חוץ מאלמנה לכהן גדול, שהרי אמרה תורה [ויקרא כא, יד]: אלמנה וגרושה וחללה זנה את אלה לא יקח [כי אם בתולה מעמיו יקח אשה] (וסמך ליה [ויקרא כא, טו]) ולא יחלל [זרעו בעמיו כי אני ה' מקדשו] - חילולין הוא עושה ואין עושה ממזרין (מדין כהונה הוא מחללו ולא שם ממזרים עליהם)'.

ולרבי ישכב, דאמר: 'בואו ונצנח על עקיבא בן יוסף (שמרבה ממזרים בישראל חנם) שהיה אומר 'כל שאין לו ביאה בישראל (הבא על אשה שאין לו בה היתר ביאה) הולד ממזר (אפילו אלמנה לכהן גדול נמי)' - מאי בינייהו איכא בינייהו

(כתובות ל, א)

חייבי עשה: מצרי ואדומי (בתוך שלשה דורות דכתיב 'דור שלישי יבא להם' (דברים כג, ט) - דור שני לא, ולאו הבא מכלל עשה - עשה). הניחא לרבי ישכב: אי (רבי ישכב, האי 'כל שאין לו היתר ביאה' דקאמר אליבא דרבי עקיבא - לאו כללא כיל אלא) לאפוקי מטעמא דרבי סימאי (לחודיה) קאתי (ואחייבי לאוין הוא דפליג, לאוסופי חייבי לאוין בכהונה, אבל שום חייבי עשה לא הוסיף) - שפיר (מצינו למימר 'איכא בינייהו דשמעון התימני ורבי שמעון בן מנסיא: חייבי עשה'); אלא (אי לאו אדרבי סימאי קאי) אי טעמא דנפשיה קאמר - (בשם רבי עקיבא): 'כל שאין לו ביאה בישראל הולד ממזר' ואפילו חייבי עשה - מאי בינייהו (מאי איכא למימר)? איכא בינייהו בעולה לכהן גדול (שאין בה לאו דאלמנות וגירושין אלא עשה ד'בתולה יקח' (ויקרא כא, יד) ולא בעולה; ואי תימא 'יש כאן לאו דזונה'? - לא אשכחן תנא דאמר פנוי הבא על הפנויה עשאה זונה אלא רבי אלעזר, ולית הלכתא כוותיה, ואין זונה אלא הנבעלת לפסול לה; ובבעולה שלא כדרכה איירי: דאי כדרכה תו ליכא קנס); ומאי שנא (האי עשה משאר עשה, דמודה ביה רבי עקיבא)? - דהוה ליה עשה שאינו שוה בכל (שאינו נוהג אלא בכהן גדול, אבל עשה דמצרי ואדומי נוהג בכל הקהל).

אמר רב חסדא: הכל מודים בבא על הנדה שמשלם קנס: למאן דאמר 'יש בה הויה' - הא נמי יש בה הויה (המקדש אשה בימי נדותה - מקודשת); למאן דאמר 'ראויה לקיימה' - הא נמי ראויה לקיימה; ולאפוקי מדרבי נחוניא בן הקנה (מתניתין, דמחייב תשלומין לבא על אחותו ואף על פי שמתחייב כרת בביאתו - מפקא מדרבי נחוניא), דתניא: 'רבי נחוניא בן הקנה היה עושה את יום הכפורים כשבת לתשלומין' (לפטור המדליק את הגדיש ביום הכפורים כאילו הדליק בשבת): מה שבת מתחייב כנפשו (שהוא מיתת בית דין) ופטור מן התשלומין (כדתנן במתניתין גבי בא על בתו, ויליף לה מ'ולא יהיה אסון ענוש יענש' (שמות כא, כב)) - אף יום הכפורים (שהוא בכרת) מתחייב כנפשו (חייב נפש הוא זה) ופטור מן התשלומין'.

מאי טעמא דרבי נחוניא בן הקנה?

אמר אביי: נאמר 'אסון' בידי אדם (שמות כא, כב): וכי ינצו אנשים ונגפו אשה הרה ויצאו ילדיה ולא יהיה אסון - ענוש יענש: כאשר ישית עליו בעל האשה - ונתן בפללים 'ולא יהיה אסון' דמשמע במיתת בית דין, למימר דהיכא דליכא מיתת בית דין משלם דמי ולדות) ונאמר 'אסון' בידי שמים (בראשית מב, לח): ויאמר לא ירד בני עמכם כי אחיו מת והוא לבדו נשאר וקראהו אסון [בדרך אשר תלכו בה והורדתם את שיבתי ביגון שאולה]; מה אסון האמור בידי אדם - פטור מן התשלומין, אף אסון האמור בידי שמים - פטור מן התשלומין.

מתקיף לה רב אדא בר אהבה: ממאי דכי קא מזהר להו יעקב לבניה על צינים ופחים (קור וחום), דבידי שמים נינהו (אם באים פורעניות על האדם גזירת המלך הוא)? - דלמא על אריא וגנבי, דבידי אדם נינהו? אטו יעקב אהא אזהר, אהא לא אזהר? יעקב על כל מילי אזהר!

וצינים פחים - בידי שמים נינהו? והתניא: 'הכל בידי שמים חוץ מצינים פחים' (שפעמים שבאין בפשיעה), שנאמר (משלי כב, ה) 'צינים פחים בדרך עיקש שומר נפשו ירחק מהם'; ותו אריא וגנבי - בידי אדם נינהו (שלא מגזירת מלך)? והאמר רב יוסף, וכן תני רבי חייא: 'מיום שחבר בית המקדש - אף על פי שבטלו סנהדרין - ארבע מיתות לא בטלו';

'לא בטלו' ? הא בטלו להו! אלא

(כתובות ל, ב)

דין ארבע מיתות (עונש דוגמתם) לא בטלו: מי שנתחייב סקילה - או נופל מן הגג (דומה לנסקל: שדוחפין אותו מבית הסקילה לארץ, דגבוה שתי קומות היה, כדאמרין ב'נגמר הדין' (סנהדרין מה, א)) או חיה דורסתו (ארי מפילו לארץ והורגו בדריסה); ומי שנתחייב שריפה - או נופל בדליקה או נחש מכישו (והארס שורפו); ומי שנתחייב הריגה - או נמסר למלכות (והן מתיזין ראשו בסייף כי כן דרך המומתין על ידיהן וזו היא מיתת סייף) או ליסטים כאין עליו; ומי שנתחייב חנק - או טובע בנהר או מת בסרונכי (אסכרא, והוא בגרון; מלנ"ט [דיפטריה]) ! ? אלא איפוך: אריא וגנבי בידי שמים, צינים ופחים בידי אדם.

רבא אמר: טעמא דרבי נחוניא בן הקנה מהכא: (ויקרא כד, ו) ואם העלם יעלימו עם הארץ את עיניהם מן האיש ההוא (שהוא חייב מיתת בית דין) בתתו מזרעו למולך ולבלתי המית אותו [פסוק ה] ושמתי אני את פני באיש ההוא ובמשפחתו והכרתי אותו [ואת כל הזונים אחריו לזנות אחרי המולך מקרב עמם] (למדנו שהכרת במקום מיתה וחילופה); אמרה תורה: כרת שלי - כמיתה שלכם: מה מיתה שלכם פטור מן התשלומין - אף כרת שלי פטור מן התשלומין.

מאי איכא בין רבא לאביי?

איכא בינייהו זר שאכל תרומה (במזיד - הוא במיתה בידי שמים, ולא בכרת: כרת הוא וזרעו נענשין דכתיב (ויקרא כב, א) ערירם יהיו): לאביי פטור (מתשלומין, דנפקא ליה מ'אסון' - בידי שמים, וכל אסון במשמע בין במיתה בין בכרת) ולרבא חייב. ולאביי פטור (בתמיה)? והאמר רב חסדא: 'מודה רבי נחוניא בן הקנה בגונב חלבו של חברו ואכלו שהוא חייב, שכבר נתחייב בגניבה קודם שבא לידי איסור חלב' - אלמא דמעידנא דאגביה קנייה מתחייב בנפשו לא הוה עד דאכיל ליה - הכא נמי בעידנא דאגביה קנייה, מתחייב בנפשו לא הוי עד דאכיל ליה! ? (נהי נמי דמיתה בידי שמים פוטר מתשלומין - אבל היכא דאכיל תרומה, דגזילה, מי מיפטר? הא כיון דאגבהה - קניה, וחייב בתשלומין - ואפילו תישרף - ומתחייב בנפשו לא הוי עד דאכיל לה! ?) הכא במאי עסקינן? - כגון שתחב לו חברו לתוך פיו (דלא אגבהה ולא קניה ולא מיחייב בתשלומין, אלא בבליעתו מתחייב דמי הניית מעיו, ולא דמי כולה¹; ובההיא שעתא חיוב מיתה נמי איכא).

סוף סוף כיון דלעסיה - קנייה! ?

מתחייב בנפשו לא הוי עד דבלעה.

'כגון שתחב לו לתוך בית הבליעה' היכי דמי? : אי דמצי לאהדורה - ניהדר (איבעי ליה לאהדורה; וכי לא אהדרה - מההיא שעתא איהו מזיק לה, דראשון לאו מידי עבד, ולא נתחייב לכהן כלום) ! אי לא מצי לאהדורה - אמאי חייב (אמאי חייב מיתה? אנוס הוא)?

לא, צריכא דמצי לאהדורה על ידי הדחק (דאי נמי אהדרה - ממאסה, ולא חזיא לבעלים; הלכך מגזל לא גזלה! [שהרי] אמאי קא מחייבת ליה בתשלומין? אהנאת גרונו ומעיו! הלא שעתא חיוב מיתה איכא).

רב פפא אמר: כגון שתחב לו חברו משקין של תרומה לתוך פיו (ולא תדחקה לשנויה 'בבית הבליעה', אלא מכיון שתחבה לתוך פיו - אימאסא לה, ולא מצית לאיחויבי משום גזילה, דהא לא חזיא למידי, אלא אהניית גרונו ומעיו מיחייב, ומיתה ותשלומין באים כאחד). רב אשי אמר: בזר שאכל תרומה משלו

(כתובות לא, א)

וקרע שיראין של חברו (בשעה שבולעה, ואף על גב דמיתה - לאו משום ממונא דניזק אתיא ליה, מיפטר; וסבירא ליה לרב אשי 'מיתה לזה ותשלומין לזה' - פטור).

גופא: אמר רב חסדא: מודה רבי נחוניא בן הקנה בגונב חלבו של חברו ואכלו - שהוא חייב, שכבר נתחייב בגנבה קודם שיבא לידי איסור חלב. לימא פליגא דרבי אבין, דאמר רבי אבין: 'הזורק חץ מתחילת ארבע לסוף ארבע, וקרע שיראין בהליכתו - פטור, שעקירה צורך הנחה היא (הלכך: אף על גב דחיוב ממון מקמי הנחה אתיא ליה - פטור, הואיל ובין עקירה

¹ מדוע לא דמי כולה? הרי הזיק? אולי: התווצב הוא המזיק, והתווצב ישלם נזק; אך האוכל ישלם הנאתו

והנחה אתיא ליה מיתה ותשלומין באין כאחד: שעקירה צורך הנחה היא, ומההיא שעתא אתחלה לה מלאכה) **הכא** [באוכל חלב של חברו] **נמי**: הגבהה צורך אכילה היא?! **הכי**? **השתא**: **התם** [ביוורה חץ], **אי אפשר להנחה בלא עקירה**; **הכא** [באוכל חלב של חברו] **אפשר לאכילה בלא הגבהה**, **דאי בעי גחין** (למטה משלשה טפחים) **ואכיל** (ובציר משלשה - לאו הגבהה היא)! **אי נמי התם**, **אי בעי לאהדורה** - (משזרק את החץ) **לא מצי מהדר לה** (הלכך משעת עקירה סופו לקרוע לו שיראין), **הכא** [באוכל חלב של חברו] **מצי מהדר לה** (הלכך לא אמדינן 'משעת הגבהה אתחלה לה אכילה')! **מאי איכא בין האי לישנא להאי לישנא**? **איכא בינייהו המעביר סכין** (בידו בהליכה) **ברשות הרבים וקרע שיראין בהליכתו**: **להך לישנא דאמרת 'אי אפשר להנחה בלא עקירה'** - **הכא נמי** [בסכין] **אי אפשר להנחה בלא עקירה**; **להך לישנא דאמרת 'לא מצי מהדר לה** [את החץ] **'הכא** [בסכין] **מצי מהדר לה** [את הסכין]!

גופא: **אמר רבי אבין**: **הזורק חץ מתחלת ארבע לסוף ארבע וקרע שיראין בהליכתו** - **פטור**, **שעקירה צורך הנחה היא**. **מתיב רב כיבי בר אביי**: **'הגונב כיס כשכת'** (הגביהו ברשות הבעלים והוציא לרשות הרבים) - **חייב** (בתשלומין אף על פי שנהרג), **שכבר נתחייב כגניבה** (לשלם, דהגבהה קונה בכל מקום, וקמה לה ברשותיה אף להתחייב באונסים) **קודם שיבא לידי איסור סקילה**; **היה מגרר ויוצא מגרר ויוצא** (שלא הגביהו ברשות הבעלים ולא קנאו אלא בהוצאה מרשות הבעלים) - **פטור**, **שהרי איסור שבת וגניבה כאין כאחד**: (כי הגביהו ברשות הבעלים וקנאו) **ואמאי** (חייב)? **הכא נמי לימא 'הגבהה צורך הוצאה היא'** ('משעת הגבהה אתחלה לה הוצאה')? **הכא במאי עסקינן** - **כגון שהגביהו על מנת להצניעו**, **ונמלך עליו והוציאו**. **וכי האי גוונא** - **מי חייב** (משום שבת)? **והאמר רב סימון** **אמר רבי אמי** **אמר רבי יוחנן**: **'המפנה חפצים מזוית לזוית, ונמלך עליהם והוציאן** - **פטור**, **שלא היתה עקירה משעה ראשונה לכך** (להוציאו)! **לא תימא** (בהגביהו) **'על מנת להצניעו'** **אלא אימא** (הגביהו) **'על מנת להוציאו'**; (ודקשיא לך נימא 'הגבהה צורך הוצאה היא') - **הכא במאי עסקינן**: **כשעמד** (ועמידתו היא הנחה לעקירה ראשונה, ואין חיוב שבת באה לו על ידי עקירת חפץ הראשונה אלא על ידי עקירת גופו: שעוקר עצמו אחר העמידה על מנת להוציא, ועקירת גופו כעקירת חפץ). **'עמד'** - **למאי?** **אי לכתף** - **אורחיה הוא** (ואין עמידתו הנחה לבטל עקירה ראשונה ממלאכת שבת)! **אלא בעומד לפוש**. **אבל לכתף מאי?**

(כתובות לא, ב)
פטור (מתשלומין, דאתי עליה חיוב שבת מחמת הגבהה ראשונה, שבה נקנה לו הכיס; ומיתה ותשלומין באין כאחד)? **אדתני 'היה מגרר ויוצא, מגרר ויוצא** - **פטור** **נפלוג וניתני בדידה** (במגביה עצמו יכול לשנות בו חיוב ופטור): **'במה דברים אמורים? בעומד לפוש, אבל לכתף** - **פטור**! **אלא** (לא תוקמה כשעמד, ואפילו הכי: חיוב שבת, דעקירה - לאו מחמת עקירה ראשונה דהגבהה אתיא ליה, אלא בעקירת גופו של פסיעה אחרונה כשיוצא מן הבית) - **הא מני?** - **בן עזאי היא**, **דאמר** (בפרק קמא דשבת) **'מהלך כעומד דמי'** (ועקירת כל פסיעה הויא עקירה, והנחת הרגל היא הנחה, הלכך קניה משעת הגבהה, וחיוב מיתה - בפסיעה בתרייתא קא אתיא ליה). **אבל זורק** (הגביהו וזרקו) **מאי?** **פטור** (מתשלומין, דאתיא ליה חיוב שבת על ידי חיוב הגבהה, דתו ליתא עקירה אחרית)? **ניפלוג [וניתני] בדידה**: **'במה דברים אמורים? במהלך, אבל זורק** - **פטור**! **מגרר ויוצא איצטריכא ליה**: **סלקא דעתא אמינא 'אין דרך הוצאה בכך'** (ואין כאן חיוב שבת) - **קא משמע לן**. **ובמאי** (איצטריך לאשמעינן דדרך הוצאה בכך)? **אי ברברבי** (כיס גדול שיש בו משוי להגביהו) - **אורחיה הוא** (לגררו, ופשיטא דהוצאה היא)! **אי בזוטרי** - **לאו אורחיה הוא** (ואמאי חייב משום שבת)! **אלא במיצעי**. **ודאפקיה להיכא?** **אי דאפקיה לרשות הרבים** - **איסור שבת איכא**, **איסור גניבה ליכא** (דמשיכה בלא הגבהה קא סלקא דעתא דלא קניא ברשות הרבים)! **אי**

דאפקיה לרשות היחיד (לרשותו שהיתה חצירו סמוכה לחצר הבעלים) - איסור גניבה איכא, איסור שבת ליכא [מהתורה]!!?

לא, צריכא דאפקיה לצידי רשות הרבים (סמוך לבתים, שנותנין להלן מן הבתים אבנים ומכשולים להרחיק חיכוך העגלות; ומאותן חיפופי ולפנים קרי 'צידי רשות הרבים'); וכמאן (פלוגתא דרבי אליעזר ורבנן בעירובין בפרק 'כל גות')?: אי כרבי אליעזר, דאמר 'צידי רשות הרבים כרשות הרבים דמו' - איסור שבת איכא, איסור גניבה ליכא [שהרי לא הגביהו ברשות הרבים, ורש"י כתב לעיל דמשיכה בלא הגבהה קא סלקא דעתא דלא קניא ברשות הרבים]! אי כרבנן, דאמרי 'צידי רשות הרבים לאו כרשות הרבים דמו' [כרשות הרבים לחייב בשבת] איסור גניבה איכא, איסור שבת ליכא [שהרי לא הגיע לרשות הרבים]!! לעולם כרבי אליעזר, וכי אמר רבי אליעזר 'צידי רשות הרבים כרשות הרבים דמו' - הני מילי לענין חיובא דשבת, דזימנין דדחקי רבים ועיילי להתם, אבל לענין מיקנא - קני; מאי טעמא? דהא לא שכיחי רבים (והוי ליה כסימטא דתיקון בה משיכה).

רב אשי אמר: (מגרר ויוצא דקאמר 'פטור' - לעולם ברשות הרבים; ודקשיא לך 'איסור גניבה ליכא') - כגון שצירף ידו (השניה) למטה משלשה (לפחות משלשה, סמוך לקרקע, ובידו אחת גירדה) וקיבלו (ונפלה לתוך חברתה, וידו קניא ליה), כדרבא, דאמר רבא: ידו של אדם חשובה לו (לענין הנחת שבת) כארבעה על ארבעה (כמקום ארבעה על ארבעה; וכי היכי דלענין שבת חשוב מקום - לענין מיקנא נמי חשוב מקום למיקני, כאילו הגביה למעלה משלשה; ומיהו ברשות היחיד לא אגבהה דתיקני ליה מקמי דליתי חיוב שבת עליה, וביאתה לרשות הרבים וקנייתה באין כאחד; ולהכי משני 'כשצירף' - דלא תיהוי הגבהה ברשות היחיד, דקני 'מגרר ויוצא').

רב אחא מתני הכי (כדאמרן, דמשיכה ברשות הרבים לא קני, ומוקים לה כשצירף ידו וקיבלה לתוכה); רבינא מתני: לעולם דאפקיה לרשות הרבים, וברשות הרבים נמי קנה.

ותרוייהו - בדיוקא דהא מתניתא קמיפלגי, דתנן (בבא קמא פ"ז מ"ו; בבלי דף ע"א): 'היה מושכו (בגונב בהמה ברשות בעלים קאי בפרק 'מרובה') ויוצא, ומת (השור) ברשות בעלים - פטור' (הגנב מלשם כלום: דלא קני להתחייב באונסיו); הגביהו (אפילו ברשות הבעלים) או שהוציאו מרשות בעלים ומת - חייב: רבינא דייק מרישא, רב אחא דייק מסיפא:

רבינא דייק מרישא: 'היה מושכו ויוצא ומת ברשות בעלים - פטור' טעמא דמת ברשות בעלים, הא הוציאו מרשות בעלים (כל היכא דאפקיה ואפילו לרשות הרבים) ומת - חייב!

רב אחא דייק מסיפא: 'הגביהו או שהוציאו' - הוצאה דומיא דהגבהה: מה הגבהה דאתי לרשותיה אף הוצאה נמי דאתי לרשותיה! לרב אחא קשיא רישא לרבינא קשיא סיפא!?

רישא לרב אחא לא קשיא: כמה דלא אתי לרשותיה - רשות בעלים קרינא ביה;

סיפא לרבינא לא קשיא: 'הוצאה דומיא דהגבהה' לא אמרינן.

הבא על אחותו ועל אחות אביו כו' [יש להן קנס; אף על פי שהן ב'הכרת' - אין בהן מיתת בית דין].

ורמינהו: (מכות פ"ג מ"א) 'אלו הן הלוקין (אם התרו בהן): הבא על אחותו, ועל אחות אביו, ועל אחות אמו, ועל אחות אשתו, ועל אשת אחיו, ועל אשת אחי אביו ועל הנדה',

(כתובות לב, א)

וקיימא לן דאינו לוקה ומשלם (דנפקא לן לקמן מ'כדי רשעתו' [דברים כה, ב]: 'משום רשעה אחת אתה מחייבו ואי אתה מחייבו משום שתי רשעות')!

אמר עולא: לא קשיא: כאן (מתניתין) באחותו נערה (דאיכא קנס וסבירא ליה דממונא משלם ולא לקי), כאן (וההיא דמכות) באחותו בוגרת (דאין לה קנס) [לוקה ואינו משלם].

אחותו בוגרת נמי - הא איכא בושת (דגבי קנס - הוא דבעינן 'נערה', אבל בושת - ממונא הוא) ופגם (כאילו היא שפחה נמכרת בשוק; כמה פחתה מדמיה להשיאה לעבד שיש לרבו קורת רוח הימנו? כדלקמן (דף מ"ב) - והא [פגם] בבוגרת נמי איתא)?

בשוטה (שאין לה בושת, ודמים למכור בשוק נמי אין לה).

והא איכא צערא (דהכי תנן במתניתין [כתובות פ"ג מ"ג]: 'זמפתה נותן בושת ופגם וקנס; מוסיף עליו האונס שנותן את הצער')?

במפותה (דאין לה צער, כדאמרינן לקמן בפירקין (לט"ב) 'פקחות שבהן אומרות: מפותה אין לה צער').

השתא דאתית להכי - אפילו תימא אחותו נערה - ביתומה (שקנסה ובושתה ופגמה שלה) ומפותה (כיון שהכל שלה - אין כאן חיוב ממון, דהא עבדא מדעתה, ואחולי אחלה גביה). (שוטה' לא גרסינן, דבפקחת נמי אין שום חיוב ממון במפותה יתומה.)

אלמא קסבר עולא (דאוקי מתניתא דמכות בבוגרת, ולא אוקמה למתניתין דהכא בשלא התרו בו - שמעת מינה): 'כל היכא דאיכא ממון ומלקות (אפילו אתרו ביה נמי) - ממונא משלם, מילקא לא לקי' ? מנא ליה לעולא הא ?
גמר מחובל בחבירו (איכא מלקות ד'לא יסיף' (דברים כה, ג), וממונא משלם, כדכתיב 'שבתו ית' (שמות כא, יט), ואפילו אתרו ביה נמי - מרבי ליה לקמן בשמעתין בהדיא לתשלומין): מה חובל בחבירו, דאיכא ממון ומלקות, ממונא משלם, מילקא לא לקי - אף כל היכא דאיכא ממון ומלקות ממונא משלם, מילקא לא לקי (דין הוא לידון בממון, שהוא חמור ממלקות, שכן יש בו חומר אחר).
מה לחובל בחבירו שכן חייב בחמשה דברים (נזק צער ריפוי שבת ובושת) ? ואי ממונא - לקולא (ואי תימא 'ממון קל מן המלקות', ואין זו תשובה שהשבנו, דכל שכן בעלמא: מה זה שחמור להתחייב בחמשה דברים נדון בקלה שבשני חיובין שבהן) - [נתיב להשיב] שכן הותר מכללו בבית דין (קל וחומר הותר מכללו בבית דין, דניתן רשות לבית דין להלקותו - תאמר בשאר חייבי ממון, כגון קנס דאונס ומפתה - שלא הותרו מכללן בבית דין) !

אלא גמר מעדים זוממין (ב'מה מצינו'): מה עדים זוממין דאיכא ממון (ד'אשר זמם' [דברים יט, יט]) ומלקות (ד'לא תענה' [שמות כ"ב; דברים ה, יז]) - ממונא משלם (לקמן יליף לה בשמעתין) - מילקא לא לקי, אף כל היכא דאיכא ממון ומלקות - ממונא משלם מילקא לא לקי.
מה לעדים זוממין שכן אינן צריכים התראה (ונענשין במיתה או במלקות או בממון, ודין הוא שיידונו בחמורה כי איכא תרתי) ! ואי ממונא - לקולא הוא (אשכחן בהן צד הקל, ודין הוא שיידונו בקלה) שכן לא עשו מעשה (אלא בדיבורא בעלמא מיענשי) !
אלא גמר מתוריייהו (כי פרכת מה לחובל בחבירו 'שכן חייב בחמשה דברים' - עדים זוממין יוכיחו; [וכי פרכת] מה לעדים זוממין שכן אין צריכין התראה - חובל יוכיח, וחזר הדין): מה הצד השווה שבהן דאיכא ממון ומלקות, ממונא משלם מילקא לא לקי - אף כל היכא דאיכא ממון ומלקות - ממונא משלם מילקא לא לקי.
מה להצד השווה שבהן שכן יש בהן צד חמור, ואי ממונא - לקולא הוא ! שכן יש בהן [בכל אחד מהן] צד הקל !

(כתובות לב, ב)

אלא עולא 'תחת' 'תחת' גמר (וגזירה שווה מופנה היא, ולמדין ואין משיבין): כתיב הכא [דברים כב, כט]: ונתן האיש השכב עמה לאבי הנער חמשים כסף ולו תהיה לאשה [תחת אשר ענה] לא יוכל שלחה כל ימיו] וכתוב התם (שמות כא, כד) עין תחת עין [שן תחת שן יד תחת יד רגל תחת רגל] - מה התם, ממונא משלם מילקא לא לקי - אף כל היכא דאיכא ממון ומלקות, ממונא משלם מילקא לא לקי.
רבי יוחנן אמר: אפילו תימא (ההיא דמכות [עוסקת ב] אחותו נערה, כאן שהתרו בו (וכשהתרו בו דאיכא ממון ומלקות, ואשמעינן דלקי ולא משלם) כאן (ומתניתין דכתובות) שלא התרו בו (דליכא מלקות).
אלמא קסבר רבי יוחנן: כל היכא דאיכא ממון ומלקות ואתרו ביה - מילקא לקי ממונא לא משלם !? מנא ליה לרבי יוחנן הא ?

אמר קרא [דברים כה, ב]: והיה אם בן הכות הרשע - והפילו השפט והכהו לפניו] כדי רשעתו [במספר]: משום רשעה אחת אתה מחייבו, ואי אתה מחייבו משום שתי רשעיות; וסמין ליה [בפסוק הבא] (דברים כה, ג) ארבעים יכנו [לא יסיף, פן יסיף להכתו על אלה מכה רבה ונקלה אחיך לעיניך] (דהיכא דאיכא שתי רשעיות ניעבד ביה הכאה).
והרי חובל בחבירו, דאיכא ממון ומלקות ממונא משלם מילקא לא לקי !

וכי תימא 'הני מילי היכא דלא אתרו ביה, אבל אתרו ביה מילקא לקי, ממונא לא משלם' - והאמר רבי אמי אמר רבי יוחנן: 'הכהו הכאה שאין בה שוה פרוטה - לוקה'; היכי דמי? אי דלא אתרו ביה - אמאי לוקה? אלא פשיטא דאתרו ביה, וטעמא - דלית בה שוה פרוטה, הא אית בה שוה פרוטה - ממונא משלם מילקא לא לקי !
כדאמר רבי אילעא: בפירוש (לקמיה מפרש היכא) ריבתה תורה עדים זוממין לתשלומין, הכא נמי: בפירוש ריבתה תורה חובל בחבירו לתשלומין.
והיכא איתמר דרבי אילעא ?

אהא: 'מעדיין אנו את איש פלוני שחייב לחבירו מאתים זוז
ונמצאו זוממין לוקין ומשלמין, שלא השם (המקרא) המביאן לידי
מכות מביאן לידי תשלומין' (מלקות 'מלא תענה' [שמות כ"ב; דברים ה"ט], תשלומין מ'כאשר
זמם' [דברים י"ט]; וכיון דשני שמות הן - חייב על שניהם) - דברי רבי מאיר; וחכמים
אומרים: כל המשלם אינו לוקה.

- ונימא 'כל הלוקה אינו משלם' (ונידייניה במלקות! מאי שנא ממון דפשיטא
להו?) !

אמר רבי אילעא: בפירוש ריבית תורה עדים זוממין לתשלומין;
היכן ריבית תורה? מכדי כתיב (דברים י"ט) ועשיתם לו כאשר זמם לעשות לאחיו
[ובערת הרע מקרבן], [דברים י"ט, כא:] ולא תחוס עינך: נפש בנפש עין בעין שן בשן [יד ביד [רגל ברגל] (דסמך
ליה: לא תחוס עינך נפש בנפש וגו') למה לי? דבר הניתן מיד ליד, ומאי ניהו?
- ממון !!

חובל בחבירו נמי: מכדי כתיב [ויקרא כ"ד, י"ט:] ואיש כי יתן מום בעמיתו [כאשר עשה כן
יעשה לו] [פסוק כ:] שבר תחת שבר, עין תחת עין, שן תחת שן - כאשר יתן מום באדם] כן ינתן בו' - למה
לי? דבר שיש בו נתינה, ומאי ניהו? - ממון !!
ורבי יוחנן - מאי טעמא לא אמר כעולא (דגמר גזירה שוה לעונשו ממון ולא מלקות
לכל חייבי ממון ומלקות)?²

אם כן בטלת (ויקרא י"ח, ט) ערות אחותך [בת אביך או בת אמך מולדת בית או מולדת חוץ] לא תגלה
[ערוה] (דפסרת בא על אחותו ממלקות - בטלת לאו שבה, שעונש לאו במלקות) !³

(כתובות לג, א)

(ופרכינן:) חובל בחבירו (דעל כרחך בממון נידון, תקשי) נמי: אם כן בטלת [דברים כ"ה, ג:]
ארבעים יכנו [לא יוסיף פן יוסיף] [להכתו על אלה מכה רבה ונקלה אחיך לעיניך] (בטלת לאו ד'לא יוסיף פן
יוסיף', שהוא אזהרה למכה את חבירו) ! [ועוד:] עדים זוממין נמי: אם כן בטלת
[דברים כ"ה, ב:] והיה אם בן הכות הרשע [והפילו השפט והכהו לפניו כדי רשעתו במספר] (במסכת מכות (דף ב, ב)
מוקמינן לה בעדים זוממין) !

אלא עדים זוממין (על כרחך - כיון דרבייה קרא לתשלומין -) אפשר לקיומה בבן
גרושה ובן חלוצה (איכא לאוקמא לעונש מלקות: דלאו ידידיה במעדיין אנו את איש פלוני כהן
שהוא בן גרושה, דליכא לאוקמי 'כאשר זמם' ולומר 'יהא הוא בן גרושה תחתיו', אלא סופג את הארבעים,
והכי תנן במסכת מכות).

חובל בחבירו נמי איכא לקיומה, כגון שהכהו הכאה שאין בה שוה
פרוטה (וחובל בחבירו נמי מוקמינן ליה בשאין בה שוה פרוטה בכל חמשה דברים שבה, כגון שלא פייחתי
מכספו וממלאכתו, וריפוי לא הוצרך, ולא צער היה בה, ובשוטה שאין לה בושת) ! ? (והכא נמי ב) אחותו
נמי איכא לקיומה (מלקות ידיה): באחותו בוגרת! (אבל נערה - לישלם ולא לילקי,
הואיל וריבית גזירה שוה ד'תחת תחת' לתשלומין) !

² Kesuvos 032b: Gezeirah Shavah

Steven Friedell <friedell@crab.rutgers.edu> asked:

On the last line of 32b, the Gemarah asks why did R. Yohanan not concur with Ulla.

I don't understand the question or answer. Since Ulla's explanation was based on a gezeirah shavah of "tachat, tachat" and since R. Yohanan learned something else from that gezeirah shavah, why does the gemarah need to give an additional reason as to why he rejected Ulla's view?

The Kollel replies:

When you write, "since R. Yohanan learned something else from that gezeirah shavah," I assume that you are referring to what Tosfos says in DH v'Rebbi Yochanan. Tosfos writes that Rabbi Yochanan admits that the Gezeirah Shaveh of Tachas-Tachas is a valid Gezeirah Shaveh. However, he holds that it is only applied in other Pesukim, and not in this Pasuk. You ask, that if so the Gezeirah Shaveh is "used up already," for Rabbi Yochanan, so of course it cannot apply here.

I don't think that is true. Once we know that the word "Tachas" can be used as a Gezeirah Shaveh, it can be applied any number of times, to any number of verses. The Gemara is asking why Rabbi Yochanan did not apply it here, although he applied it elsewhere. The original answer of the Gemara is that he did not feel it logical to apply it here. The final answer is that there is no extra word Tachas here (i.e. it is not Mufnah), since he uses Tachas to teach something else.

Mordecai Kornfeld

³ והרי יכול לקיים באחותו בוגרת?

אמר לך רבי יוחנן: האי 'תחת אשר עינה' - מיבעי ליה לכדאביי, דאמר אביי (בשילהי פירקין, דפרכין 'ואימא חמשים אמר רחמנא מכל מילי? ושני אביי): אמר קרא (דברים כב, כט): ונתן האיש השוכב עמה לאבי הנער חמשים כסף ולו תהיה לאשה [תחת אשר עינה] [לא יוכל שלחה כל ימיו]: האי (חמשים כסף נתחדשו) 'תחת אשר עינה' (תחת קנס העינוי), מכלל דאיכא בושת ופגם (אבל בושת ופגם, שהוא בשאר חובלים - לא כלל כאן).

ועולא נפקא ליה מדרבא, דאמר רבא: אמר קרא (דברים כב, כט) ונתן האיש השוכב עמה לאבי הנערה חמשים כסף [ולו תהיה לאשה תחת אשר ענה לא יוכל שלחה כל ימיו]: ('השוכב עמה' קרא יתירא הוא, לדרשה: נימא 'ונתן לאבי הנערה חמשים כסף') הנאת שכיבה - חמשים, מכלל דאיכא בושת ופגם (דלאו מחמת הנאת שכיבה נינהו, שהרי ישנן בשאר חובלים - לא כיילינהו בגייהו דהני).

⁴רבי אלעזר [בן פדת] אומר: עדים זוממין - ממונא משלמי ומילקא לא לקי, (לא צריכי קרא; דסברא היא דמלקות לא שייך בהו) משום דלאו בני התראה נינהו (קודם עדות, כדמפרש רבא ואזיל; הלכך אי איכא למענשינהו - לא תענשינהו אלא ממון, דאין עונש הגוף בלא התראה; ואף על גב דגבי בן גרושה ובן חלוצה ענשינן להו מלקות בלא התראה - התם גזירת הכתוב, דאשכחן בהו מלקות בהדיא: 'והיה אם בן - הכות' (דברים כה, ב) ומוקמין לקרא במידי דלא מצית למענשינהו מ'כאשר זמם', אבל היכא דמצית למיעבד בהו הזמה - לא שייך בהו מלקות): אמר רבא: תדע (שאי אפשר להתרות בהם): ניתרי בהו אימת? ניתרי בהו מעיקרא (יום או שעה קודם שיעידו העדות) - אמרי "אישתלין" (שכחנו ההתראה) (הרי שבטלה ההתראה); ניתרי בהו בשעת מעשה - פרשי ולא מסהדי (אפילו אמת; [יאמרו בלבם] "הואיל ואנו חשודים בעיניכם - מה לנו ולצרה"); ניתרי בהו לבסוף (לאחר שהעידו) - מאי דהוה הוה (ד'כיון שהגיד אינו חוזר ומגיד' - ואינן יכולין לחזור)!

מתקיף לה אביי: וניתרי בהו בתוך כדי דבור (לאחר שהעידו 'נתוך כדי דבור' - כדי שאילת שלום) נתוך כדי דבור - כדבור דמי, ויכולים לחזור! ? מתקיף לה רב אחא בריה דרב איקא: וניתרי בהו מעיקרא, ונרמז בהו רמוזי (בשעת העדות נרמזו להם רמזים על ההתראה להזכירם, ובלשון רך שלא יקפידו)! ? הדר אמר אביי: לאו מילתא היא דאמרי (שיהו עדים זוממין צריכין התראה): אי סלקא דעתך עדים זוממין צריכין התראה - כי לא מתרינן בהו לא קטלינן להו? מי איכא מידי דאינהו בעו קטיל (למיקטל) בלא התראה, ואינהו בעו התראה? הא בעינן 'ועשיתם לו כאשר זמם לעשות לאחיו' (דברים יט, יט) (והם זממו להרוג את זה בעדותן שלא היה ולא נברא, ולא התרו בו ההתראה שהעידו עליה), וליכא [אם תחייב התראה - אין 'כאשר זמם']! ?

מתקיף לה רב סמא בריה דרב ירמיה: אלא מעתה (דהאי דלא בעו התראה - משום 'כאשר זמם' הוא), בן גרושה ובן חלוצה (מלקות של זוממי עדות בן גרושה ובן חלוצה), דלא מ'כאשר זמם' קא מיתרבי (עונש ידידה, שהרי לא זממו להלקותו אלא לחללו) - ליבעי התראה! ? אמר קרא (ויקרא כד, כב) משפט אחד יהיה לכם [כגר כאשר יהיה כי אני ה' אלקיכם] - משפט השוה לכולכם (וכיון דרוב זוממין לאו בני התראה נינהו - הני נמי לא בעו התראה).

רב שישא בריה דרב אידי אמר: חובל בחבירו נמי ממונא משלם ומילקא לא לקי, מהכא: (שמות כא, כב) וכי ינצו אנשים ונגפו אשה הרה ויצאו ילדיה [ולא יהיה אסון - ענוש יענוש; כאשר ישית עליו בעל האשה - ונתן בפללים], ואמר רבי אלעזר: במצות [מלשון 'ינצו'] שבמיתה (שמחכוין היה להורגו) הכתוב מדבר, דכתיב (בפסוק הבא): [שמות כא, כג] ואם אסון יהיה (שמיתה האשה) ונתת נפש תחת נפש (ואף על פי שלא נתכוון אלא לחבירו ואשמעינן נתכוון להרוג את זה והרג את זה חייב); היכי דמי? אי דלא אתרו ביה (אם תמיתנו תהרג) - אמאי מיקטיל? אלא פשיטא: דאתרו ביה, ומותרה לדבר חמור (מיתה) הוי מותרה לדבר הקל (שאם יכנו ולא ימות - ילקה), ו(אפילו הכי) אמר רחמנא 'ולא יהיה אסון' (דכי אין שם חיוב מיתה) - ענוש יענוש' (יענוש דמי ולדות, ואף על גב דאיכא התראה למלקות; אלמא משלם ואינו לוקה).

מתקיף לה רב אשי: ממאי דמותרה לדבר חמור הוי מותרה לדבר הקל? דלמא לא הוי? אם תמצא לומר הוי - ממאי דמיתה חמורה

4 עד כאן היתה סוגיא סבוראית, אנונימית; מכאן מתחילה סוגיא קודמת, של אמוראים: רבי אלעזר ורבא ועוד

(כתובות לג, ב)

דלמא מלקות חמור, דאמר רב: 'אילמלי נגדוה (יסורין) לחנניה מישאל ועזריה - פלחו לצלמא'!?

אמר ליה רב סמא בריה דרב אסי לרב אשי, ואמרי לה רב סמא בריה דרב אשי לרב אשי: ולא שני לך בין הכאה שיש לה קצבה להכאה שאין לה קצבה (יסורי המלכות - הכאה שאין לה קצבה היא, אבל מלקות יש לה קצבה ארבעים)?

מתקיף לה רב יעקב מנהר פקוד: הניחא לרבנן, דאמרי (בסנהדרין, ב'אלו הן הנשרפים' (עט, א)): 'נפש ממש' (נ'תכוון להרוג את זה והרג את זה - חייב; והאי 'ונתת נפש' - ממש קאמר - אית לן למידק ואוקמי קרא בשתתרו בו, ולמילף דאף על גב דאיכא התראה - יענש ממון כשאין שם מיתה), אלא לרבי, דאמר (התם: נ'תכוון להרוג את זה והרג את זה) 'ממון' (אינו נהרג, אלא משלם דמי האשה ליורשיה - אם כן אפשר לאוקמי קרא בשלא התרו בו, ומשום הכי כי אין אסון - משלם דמי ולדות, וכי יש אסון משלם דמי אשה, אבל אתרו ביה - אימא לך לוקה ואינו משלם) - מאי איכא למימר (מהיכא תיתי חובל בחבירו לתשלומין ואף כשהתרו בו)?

אלא אמר רב יעקב מנהר פקוד משמיה דרבא: מהכא: (שמות כא, יט) אם יקום והתהלך בחוץ על משענתו (כדמיתגמין 'על בוריו': ששב לכחו ולאיתנו הראשון) ונקה המכה (רק שבתו יתן ורפא ירפא) - וכי תעלה על דעתך שזה מהלך בשוק וזה נהרג? אלא מלמד שחובשין אותו (לא נאמר מקרא זה אלא ללמד דהיכא דהכה ולא מת, ונפל למשכב - יחבשו את המכה ההוא בבית האסורין עד שנראה אם יקום והתהלך בחוץ, אז 'ונקה המכה'; מכלל דעד השתא - לא יצא מידי בית דין, אלא נחבש), ואי מית - קטלינן ליה (כיון דאמרת חובשין - מכלל דאי מיית ניזק - קטלינן ליה להאי, דאי לאו לקטלא - למאי חבשין ליה?), ואי לא מית - 'שבתו יתן ורפא ירפא'; היכי דמי? אי דלא אתרו ביה - אמאי מיקטיל? אלא פשיטא: דאתרו ביה, ומותרה לדבר חמור (מיתה) מותרה לדבר הקל (מלקות ד'לא יוסיף' דחובל, ולא מת), ואמר רחמנא (להיכא דלא מת, דאיכא ממון ומלקות נידון בממון, דכתיב) 'שבתו יתן ורפא ירפא'.

מתקיף לה רב אשי: ממאי דמותרה לדבר חמור הוי מותרה לדבר הקל? דלמא לא הוי, ואם תמצא לומר הוי - ממאי דמיתה חמורה דלמא מלקות חמור, דאמר רב: 'אילמלי נגדוה לחנניה מישאל ועזריה פלחו לצלמא'!?

אמר ליה רב סמא בריה דרב אסי לרב אשי, ואמרי לה רב סמא בריה דרב אשי לרב אשי: ולא שני לך בין הכאה שיש לה קצבה להכאה שאין לה קצבה?

מתקיף לה רב מרי: ממאי (דהאי ו'הכה איש את רעהו') דבמזיד (במזיד קא משתעי), (והאי) 'ונקה' (דילפינן מיניה חבישה) - מקטלא (ונקה מקטלא קאמר, דתשמע מינה דאי מיית קטלינן ליה, ועל כרחין בהתרו בו)? דלמא בשוגג (משתעי, ולא התרו בו וחבישה לאו לקטלא), ונקה (נמי לאו לקטלא אלא) מגלות (קאמר, ומשום הכי: כי נקה מגלות - ישלם ממון, אבל היכא דאתרו ביה - אימא לך דכי לא מיית לוקה ואינו משלם)? קשיא.

ריש לקיש (מהדר אשינויא דרומיא דרמינן בריש שמעתין: מתניתא דמכות אדכתובות) אמר: הא (מתניתין דקתני 'בא על אחותו נותן קנס') מני? - רבי מאיר היא, דאמר (לעיל) לוקה ומשלם (שלא השם מביאו לידי מכות מביאו לידי תשלומין).

אי רבי מאיר - אפילו בתו נמי (דמיקטיל עלה - לישלם, דהא לא סבירא ליה לרבי מאיר דפטור משום דרבה מינה, ואמאי תנן מתניתין הבא על בתו פטור מן הקנס)? וכי תימא 'רבי מאיר - לוקה ומשלם אית ליה, מת ומשלם לית ליה' - ולא?

והתניא: 'גנב וטבח כשבת' (איכא חיוב מיתה וכן לעבודת כוכבים), גנב וטבח לעבודת כוכבים, גנב שור הנסקל (לקמן פריך הא לא שוה מידי) וטבח - משלם תשלומי ארבעה וחמשה - דברי רבי מאיר; וחכמים פוטרינן'!?

הא איתמר עלה: אמר רבי יעקב אמר רבי יוחנן, ואמרי לה אמר רבי ירמיה אמר רבי שמעון בן לקיש, רבי אבין ורבי אילעא וכל חבורתא משמיה דרבי יוחנן אמרי: בטובח על ידי אחר (הגנב צוה לשלוחו לשחוט), וכי זה (שליח) חוטא, וזה (ושולח) מתחייב (קנס דארבעה וחמשה? והא קיימא לן בקדושין (מב, ב) אין שליח לדבר עבירה)?

אמר רבא: אמר רחמנא: [שמות כא, לד: כי יגנב איש שור או שנה] וטבח או מכרו [חמשה בקר ישלם תחת השור, וארבע צאן תחת השנה] - מה מכירה על ידי אחר (מכירה אי אפשר אלא על ידי אחר שהלוקח לוקחו ממנו) - אף טביחה על ידי אחר.

דבי רבי ישמעאל תנא: 'או - לרבות את השליח';

דבי חזקיה תנא: '[שמות כא, לד]: כי יגנב איש שור או שה וטבח או מכרו חמשה בקר ישלם] תחת [השור וארבע צאן תחת השה] ('תחת השור'; מצי למכתב 'שלם בשור') - לרבות את השליח. מתקיף לה מר זוטרא: מי איכא מידי, דאילו עבד איהו לא מיחייב [ממון] (דהא מיקטיל), ועביד שליח ומחייב! איהו - לאו משום דלא מיחייב (דחיובא רמיא עליה), אלא משום דקם ליה בדרכה מיניה. אי בטובח על ידי אחר - מאי טעמייהו דרבנן דפטרי? מאן חכמים

(כתובות לד, א)

רבי שמעון היא⁵, דאמר (בפרק 'מרובה' ו'בכסוי הדם' ו'באותו ואת בנו'): שחיטה שאינה ראויה - לא שמה שחיטה. התינח עבודת כוכבים (דזבחי מתים אסורים) ושור הנסקל (וכן שור הנסקל: דמשנגמר דינו אסור בהנאה כדאמרינן בבא קמא (מא, א) ובפסחים (כב, ב): ממשמע שנאמר 'סקול יסקל' [שמות יט, ג] - איני יודע שהוא נבילה, ונבילה כו'), אלא שחיטת שבת - שחיטה ראויה היא, דתנן [חולין פ"א מ"א]: 'השוחט בשבת וכיום הכפורים - אף על פי שמתחייב כנפשו, שחיטתו כשרה'!

סבר לה רבי יוחנן הסנדלר, דתניא [תוספתא שבת פ"ב ה"טו]: 'המכשל בשבת: בשוגג יאכל (אפילו בו ביום), כמזיד לא יאכל (הוא, לעולם, אבל אחרים ישראלים אוכלים) - דברי רבי מאיר; רבי יהודה אומר: בשוגג יאכל (הוא) למוצאי שבת (ולא בו ביום דקנסינן שוגג אטו מזיד), כמזיד לא יאכל (הוא) עולמית (אלא אחרים); רבי יוחנן הסנדלר אומר (בדברי יוחנן הסנדלר גרסינן 'יאכל'): בשוגג יאכל למוצאי שבת לאחרים (לישראל) ולא לו, כמזיד לא יאכל עולמית, לא לו ולא לאחרים (ישראל)' (אבל מוכרו ונותנו לעובדי כוכבים) [כלומר: השחיטה אינה ראויה, משום שאינה מתירה לאכילת ישראל, וכאילו נתנבלה הבהמה];

מאי טעמא דרבי יוחנן הסנדלר (דאמר מעשה שבת אסורין באכילה)? כדדריש רבי חייא אפיתחא דבי נשיאה: [שמות לא, יד] ושמרתם את השבת כי קדש היא לכם [מחלליה מות יומת, כי כל העשה בה מלאכה - ונכרתה הנפש ההוא מקרב עמיה] - מה קודש אסור באכילה, אף מעשה שבת אסורין באכילה.

אי מה קודש אסור בהנאה אף מעשה שבת אסור בהנאה? תלמוד לומר: 'לכם': שלכם יהא. יכול אפילו בשוגג (תאסר באכילה אם שגג בבישול, שלא ידע שהוא שבת)? תלמוד לומר: [שם] מחלליה מות יומת (היכא דאיכא חיוב מיתה אסירי באכילה 'כי קודש') - במזיד אמרתי לך (שהוא אסור כקודש, דהא גבי חיוב מיתה כתיב) ולא בשוגג. פליגי בה רב אחא ורבינא: חד אמר מעשה שבת (במזיד) דאורייתא (אסורין מן התורה באכילה לרבי יוחנן הסנדלר) וחד אמר דרבנן. מאן דאמר דאורייתא - כדאמרן; מאן דאמר דרבנן: אמר קרא 'קדש היא' - היא קודש ואין מעשה קודש. ולמאן דאמר דרבנן - מאי טעמייהו דרבנן (דפליגי אדברי מאיר) דפטרי (ופטרי מקנס ארבעה וחמשה? הואיל ובטובח על ידי אחר אוקימתא - הא שחיטה ראויה היא מדאורייתא)? כי קא פטרי רבנן - אשאר (אעבודת כוכבים ואשור הנסקל).

טובח לעבודת כוכבים - כיון דשחט ביה פורתא איתסר ליה (דאמר מר [חולין מ, א] 'היתה בהמת חבירו רבוצה לפני עבודת כוכבים - כיון ששחט בה סימן אחד אסרה'), אידך כי קא טבח - לאו דמריה קא טבח (דהא איתסרא עליה, וחיובא דתשלומי ארבעה וחמשה - 'טביחה' כתיב בהו, ועד גמר שחיטה לא מיחייב; ומקמי דמטי גמר שחיטה איתסרא בהנאה על בעליה, ומההיא שעתא אפטדה מיניה, דאי איתא לא הדרא בעינא, ולא דמריה היא)?!

⁵ מדוע לומר כך? האם כדי לומר שאין הלכה כחכמים? או לצמצם את המחלוקת, כמו: נדה ח, ב תוספות ד"ה מאן חכמים א"ר יוחנן ר"א: אע"ג דתנא בלשון "חכמים" ניחא ליה לאוקומי כרבי אליעזר ולא נימא שלש מחלוקות בדבר. ואולי חכמים סוברים כרבי שמעון רק בטובח ומוכר? ועוד: וכי רבי שמעון סובר כך בכל שחיטה? וכי הגנב שמחליט לאכול טרפה יהא פטור, וחוטא נשכר?

אמר רבא: באומר בגמר זביחה הוא עובדה (לעבודת כוכבים: אינו עובד לעבודת כוכבים עד גמר זביחה).

שור הנסקל - לאו ידיה הוא דקטבח?

אמר רבה: הכא במאי עסקינן: - כגון שמסרו לשומר, והזיק בבית שומר, ונגמר דיניה בבית שומר, וגנבו גנב מבית שומר; ורבי מאיר סבר לה כרבי יעקב (פלוגתא דרבי יעקב בבבא קמא מהא; עא"ב; צח"ב) וסבר לה כרבי שמעון: סבר לה כרבי יעקב דאמר 'אף משנגמר דינו, החזירו שומר לבעליו - מוחזר' (דאמר ליה 'תורא אשלמת לי - תורא אשלמית לך')⁶ וסבר לה כרבי שמעון דאמר (בבבא קמא בפרק 'מרובה': 'קדשים שחייב באחריותן - משלם ארבעה וחמשה' משום דגורם לממון הוא; ואף על גב דהקדש - לאו ממון בעלים הוא, ובהקדש לא שייך קנס, ד'רעהו' כתיב) 'דבר הגורם לממון כממון דמי' (והאי נמי: אף על גב דלא שוי מידי - גורם לממון הוא, דכי ליתא בעי לשלומי ליה תורא מעליא).

רבה* אמר: לעולם בטובח על ידי עצמו

*('רבה' גרסינן בכולהו. ותדע מדאמר לקמן 'א"ל רב פפא לאביי: לרבה, דאמר חידוש הוא כו' - ואם איתא ד'רבא' גרסינן - הא רב פפא תלמידו של רבא היה, כדאמר לקמן: אמר ליה רב פפא לרבא: 'הי מכה' - מאי שנא דשבקיה לרבא ולא שייליה [לתרוצי שמעתיה] ושייליה לאביי [שמעתא דרבא]? אלא 'רבה' גרסינן, ורב פפא לא היה בימיו, ושייל לאביי שהיה תלמידו של רבה.)

(כתובות לד, ב)

ורבי מאיר - 'לוקה ומשלם' אית ליה, 'מת ומשלם' לית ליה (בעלמא בתשלומי ממון לית ליה מת ומשלם); ושאני הני (והכא: תשלומי ארבעה וחמשה) - דחידוש הוא שחידשה תורה בקנס (קנס הם, וכל משפט קנס חידוש הוא): (הלכך) אף על גב דמיקטיל - משלם (נמי לא מיפטר מיניה; ולקמן פריך: לרבה, אליבא דרבי מאיר - קשיא בְּתוּ דמתניתין: נמי קנס הוא וקא פטר ליה אַבְתוּ!?).

ואזדא רבה לטעמיה, דאמר רבה: היה גדי גנוב לו (גנב גדי בחול, ונתחייב הקרן; וטבחו בשבת) (דלא אתי עליה חיובא דממון באיסור שבת אלא חיוב קנס) - חייב (ארבעה וחמשה, דקנס חידוש הוא, ורבה סבירא ליה כרבי מאיר), שכבר נתחייב בגניבה קודם שיבא לידי איסור שבת; גנב וטבח בשבת (דחיוב ממון דקרן אתא עליה באיסור שבת) - פטור (דקיימא לן 'אין מת ומשלם'; וכיון דאקרון לא מיחייב - קנס נמי לא משלם, דתשלומי ארבעה וחמשה אמר רחמנא ולא תשלומי שלשה וארבעה; ולא סבירא לן כרבי נתן דאמר (שבת צ"ד, א) 'חי נושא את עצמו'; אי נמי בכפזות); שאם אין גניבה (כלומר שמאחר שפטור על הקרן משום מיתה) - אין טביחה ואין מכירה (אינו מחויב קנס, כדפירשתי: דתשלומי ארבעה וחמשה כתיב, ולא תשלומי שלשה וארבעה).

ואמר רבה: היה גדי גנוב לו, וטבחו במחתרת (מחתרת: שחתר בית והוציאו וטבחו במחתרת עצמה, דההיא שעתא - בר קטלא הוא אי הוה אשכחיה בעל הבית כדכתיב (שמות כ"ב, א) [אם במחתרת ימצא הגנב והכה ומת] אין לו דמים) חייב, שכבר נתחייב בגניבה קודם שיבא לידי איסור מחתרת [סיכון חייו כשנכנס למחתרת; וכל המקרה המוזר הזה בא רק להיות הקדמה למקרה הבא, ששני המקרים יחד מבליטים את העקרון של רבה]; גנב וטבח במחתרת - פטור, שאם אין גניבה - אין טביחה ואין מכירה. [עיי' בבא קמא ק"ב, א רש"י ד"ה שאם אין גניבה אין טביחה ואין מכירה].

וצריכא: דאי אשמעינן 'שבת' - משום דאיסורה איסור עולם (כל זמן שיעידו עליו שחילל שבת - ימיתוהו בית דין, הלכך חמירא מיתה דילה לפוטרו ממון), אבל מחתרת, דאיסור שעה הוא (אי לא משכח ליה ההיא שעתא - תו לא מיקטיל) - אימא לא; ואי אשמעינן מחתרת - משום דמחתרת זו היא התראתו, אבל שבת, דבעיא התראה - אימא לא? צריכא!

אמר רב פפא: היתה פרה גנובה לו, וטבחה בשבת - חייב, שכבר נתחייב בגניבה קודם שיבא לידי איסור שבת; היתה פרה שאולה לו וטבחה בשבת פטור (דההיא שעתא דקא טבח לה - גזיל לה ממרה, ומיתה וממון באין כאחד). (ולא גרסינן 'שאם אין גניבה אין טביחה ואין מכירה', דגבי שואל לא שייך לא כפל ולא ארבעה וחמשה, שהרי חייב בקרן לעולם, אפילו טוען טענת גנב; ואין קנס אלא או בגנב או בשומר חנם הפוסט עצמו בטוען טענת גנב שאומר "נגנבה").

אמר ליה רב אחא בריה דרבא לרב אשי: רב פפא - פרה אתא לאשמועינן (בתמיה: מה למדנו ממנה שלא למדנו מגדי דקאמר רבה)?

⁶ ולמה לא ואמר הבעל: "תורא יהבית לך, פגר אשלמית לי"?

אמר ליה: רב פפא - שאולה אתא לאשמועינן (דטובחה בשבת פטור): סלקא דעתך אמינא 'הואיל ואמר רב פפא (בהשוכר את הפועלים) משעת משיכה הוא דאתחייב ליה במזונותיה' הכא נמי (נימא): משעת שאלה אתחייב באונסיה (משעת שאלה רמיא עליה חיוב קרן, וכי טבחה בשבת ליחייב) - קא משמע לן (כיון דכל כמה דאיתא הדרא בעינא - ההיא שעתא דקא טבח לה קא גזיל לה).

אמר רבא: הניח להן אביהן פרה שאולה - משתמשינן בה כל ימי שאלתה (כל ימי משך הזמן ששאלה אביהן מן הבעלים); מתה - אין חייבין באונסה (דאינהו לאו שואלין ניהו עליה), כסבורין של אביהם היא; וטבחה ואכלוה משלמין דמי בשר בזול ('כל זחא חשבינן בארבעה דנקי' - הכי אמרין בפרק 'מי שמת' (בבא בתרא קמ"ב); והעור יחזירו לבעלים); הניח להן אביהן אחריות נכסים (קרקעות) - חייבין לשלם.

איכא דמתני לה (להאי 'הניח להן אביהן אחריות נכסים חייבין לשלם') ארישא ['הניח להן אביהן פרה שאולה'] (ואמרין דחייבין באונסין דאישתעבוד נכסים דאבוהון מחיים משעת שאלה), ואיכא דמתני לה אסיפא ['וטבחה ואכלוה משלמין דמי בשר בזול']: מאן דמתני לה ארישא - כל שכן אסיפא (כשטבחה ואכלוה), ופליגא דרב פפא (דאמר לעיל 'ההיא שעתא דמטו לה אונסין - הוא דאתי חיובא עליה' ולא משעת שאלה); ומאן דמתני לה אסיפא (היכא דטבחה, אם הניח להן אביהן אחריות נכסים משלמין תשלומי מעליא, ולא בזול, דאיבעי להו למידק) - אבל ארישא (אם מתה - לא מיחייב לשלומי) לא (ולא אמרין 'אישתעבוד נכסי דאבוהון משעת שאלה'), והיינו דרב פפא (דאמר לעיל: לא אמרין משעת שאלה רמו עליה תשלומין, אלא משעת אונסין ואילך, וההיא שעתא ליתיה לשואל דליחייב).

בשלמא רבי יוחנן (דמוקי מתניתין בשלא התרו בו) לא אמר כריש לקיש (דאוקמיה כרבי מאיר), דקא מוקים לה כרבנן; אלא ריש לקיש - מאי טעמא לא אמר כרבי יוחנן? אמר לן: כיון דאילו אתרו ביה - פטור, כי לא אתרו ביה - נמי פטור (הואיל ואיכא צד מלקות). ואזדו לטעמיהו: דכי אתא רב דימי, אמר: חייבי מיתות שוגגין (שלא התרו בהן) וחייבי מלקיות שוגגין ודבר אחר (ממון; ואכולה מילתא קאי, כלומר: חייבי מיתות שוגגין וממון, או חייבי מלקיות שוגגין וממון): רבי יוחנן אמר 'חייב (בתשלומין)' וריש לקיש אמר 'פטור': רבי יוחנן אמר 'חייב', דהא לא אתרו ביה (ואין אתה מחייבו אלא משום דשעה אחת: דממון)! ר"ל אמר 'פטור', כיון דאילו אתרו ביה פטור - כי לא אתרו ביה נמי פטור (ולקמן יליף טעמא).

איתיביה ריש לקיש לרבי יוחנן: [שמות כא, כב:] וכי ינצו אנשים ונגפו אשה הרה ויצאו ילדיה ולא יהיה אסון ענוש יענש [כאשר ישית עליו בעל האשה - ונתן בפללים].

(כתובות לה, א) מאי לאו - אסון ממש (אם לא מתה האשה - יענש הנוגף בדמי ולדות; הא אם מתה - לא יענש [בדמי ולדות] ואפילו לא התרו בו, וקשיא לרבי יוחנן)! לא, 'דין אסון' (הכי קאמר קרא: אם אין משפט מות לנוגף, כגון שלא מתה האשה, או מתה ולא התרו בו ענוש יענש).

איכא דאמרי איתיביה רבי יוחנן לריש לקיש: (שמות כא, כב) [וכי ינצו אנשים ונגפו אשה הרה ויצאו ילדיה] ולא יהיה אסון ענוש יענש [כאשר ישית עליו בעל האשה - ונתן בפללים]; מאי לאו 'דין אסון'⁷? לא, אסון ממש.

אמר רבא: ומי איכא למאן דאמר 'חייבי מיתות שוגגין' - חייבים? והא תנא דבי חזקיה [ויקרא כד, כא:] ומכה בהמה ישלמה ומכה אדם יומת: מכה אדם ומכה בהמה ('מכה בהמה' - 'ישלמה' 'ומכה אדם' לא ישלם אלא 'יומת' - הקיש פטור ממון דמכה אדם לחיוב ממון דמכה בהמה): מה מכה בהמה לא חילקת בו בין בשוגג בין במזיד, בין מתכוין לשאין מתכוין (אין בו חיוב מיתה באדם), בין דרך

⁷ צריך עיון כיצד רבי יוחנן, שלומד את הפסוק שלא כפשוטו יכול - מהדרוש שלו - להקשות על ריש לקיש שלומד כפשוטו!?

י רידה לדרך עלייה (שהכהו בהגבהת ידו או שחתכו בחרבו מלמטה למעלה) (בין דרך ירידה לדרך עלייה - משום דגבי גלות דהורג בשוגג איכא חילוק בין דרך ירידה לדרך עלייה, כדאמרינן במכות (ז,ב): כל שבדרך ירידתו גולה, דכתיב 'ויפל עליו' [במדבר לה, כג] - עד שיפול כדרך נפילה) - לפוטרו ממון, אלא לחייבו ממון (מה מכה בהמה אין לך בו חילוק לחיוב) - אף מכה אדם לא תחלוק בו בין בשוגג בין במזיד, בין מתכוין לשאין מתכוין, בין דרך ירידה לדרך עלייה לחייבו ממון אלא לפוטרו ממון (אף מכה אדם אין לך בו חילוק לפטור: מכה בהמה לעולם חייב, דאמרינן בבא קמא (כו,ב): 'פצע תחת פצע' - לחייב על השוגג כמזיד ואונס כרצון) !

אלא כי אתא רבין, אמר: חייבי מיתות שוגגין כולי עלמא לא פליגי דפטורין (מדתנא דבי חזקיה); כי פליגי בחייבי מלקות שוגגין ודבר אחר: רבי יוחנן אמר 'חייב': חייבי מיתות איתקוש (למכה בהמה), חייבי מלקות לא איתקוש; ריש לקיש אמר 'פטור': בפירוש ריבית תורה חייבי מלקות כחייבי מיתות.

היכן ריבית תורה?

אמר אביי: אתיא (נאמר בחייבי מיתות) [במדבר לה, לא: ולא תקחו כופר לנפש רוצח אשר הוא] רשע (למות כי מות יומת) (ונאמר בחייבי מלקות): [דברים כה, ב: והיה אם בן הכותה] רשע [והפילו השופט והכהו לפניו, כדי רשעתו במספר]. רבא אמר: אתיא 'מכה' 'מכה' (דמלקות נמי איתקוש למכה בהמה, ולא מגזרה שוה דחייבי מיתות ילפינן).

אמר ליה רב פפא לרבא: הי 'מכה' ? אלימא (ויקרא כד, כא) ומכה בהמה ישלמנה ומכה אדם יומת - האי בקטלא כתיב? אלא האי מכה: (ויקרא כד, יח) מכה נפש בהמה ישלמנה נפש תחת נפש, וסמיך ליה [הפסוק הבא]: ואיש כי יתן מום בעמיתו [כאשר עשה כן יעשה לו] (והאי 'יעשה לו' - מלקות קאמר; ולקמן פריך: והא חובל בחבירו בתשלומין ולא מלקות?) והאי (מלקות) לאו 'מכה' היא (לאו 'מכה' כתיב אלא 'כי יתן מום', ומאי 'אתיא מכה מכה' דקאמר רבא) !

אנן - 'הכאה' 'הכאה' קאמרינן (ומום - על ידי הכאה הוא ניתן). והא כי כתיב - בחובל בחבירו הוא דכתיב, וחובל בחבירו בר תשלומין הוא (והיכי מוקמת ליה את במלקות ופטור ממון) ! ! אם אינו (האי קרא) ענין להכאה שיש בה שוה פרוטה (ולתשלומין, דהא מקרא דבתריה ילפינן דכתיב ביה 'כן ינתן בו' - דבר הניתן מיד ליד) - תנהו (להאי כן יעשה לו) ענין להכאה שאין בה שוה פרוטה (ולמלקות ואיתקיש למכה בהמה שלא תחלוק בו).

(כתובות לה, ב)

סוף סוף (האי - לא תחלוק בו לחייבו ממון) לאו בר תשלומין הוא (טעמא משום דאין בו כדי תשלומין, ולא משום היקישא; אבל היכא דיש בה שוה פרוטה - אימא תחלוק) ? ! לא, צריכא (להכי איתקש): דבהדי דמחייב קרע שיראין דיליה (כלומר: ואשמעינן דלוקה משום חבלה, ופטור מתשלומי קריעה, לא שנא התרו בו ולא שנא לא התרו - דלא לקי, פטור מתשלומין מהיקישא דלא תחלוק).

אמר ליה רב חייא לרבא: ולתנא דבי חזקיה, דאמר 'מכה אדם ומכה בהמה' - ממאי דבחול כתיב (דפשיטא ליה דמכה בהמה, בין שוגג בין מזיד - חייב לשלם), וליכא לאיפלוגי? דלמא בשבת כתיב (ועל כרחן אשוגג כתיב קרא, דאי במזיד הוה ליה מתחייב בנפשו ופטור מן התשלומין), דבבהמה גופה איכא לאיפלוגי (בין שוגג למזיד)? לא סלקא דעתא (דבשבת כתיב, ובשוגג), דכתיב (ויקרא כד, כא) ומכה בהמה ישלמנה ומכה אדם יומת - היכי דמי? אי דלא אתרו ביה - 'מכה אדם' אמאי יומת? אלא פשיטא דאתרו ביה, ואי בשבת - 'מכה בהמה ישלמנה' (בתמיה) ? אלא - לאו בחול (דליכא לפלוגי, ואיתקש לה 'מכה אדם' שלא תחלוק, בו ואפילו אינו חייב מיתה) ? !

אמר ליה רב פפא לאביי: לרבה, דאמר (לרבי מאיר) חידוש הוא שחידשה תורה בקנס ואף על גב דמיקטיל משלם - מתניתין כמאן מוקים לה (לשנויי רומיא דרמינן עלה ד'אלו הן הלוקין', וקיימא לן ד'אין לוקה ומשלם')? אי כרבי מאיר (דאמר לוקה ומשלם וכדשניניהו ריש לקיש) - קשיא בתו (דבשלמא לריש לקיש דאוקמה לההיא דגב וטבח בשבת - בטובח על ידי אחר, אבל בטובח על ידי עצמו לא משלם - לא קשיא, ד'מת ומשלם' לית ליה לרבי מאיר, אפילו בקנס! אלא לרבה קשיא 'בתו', דקנס הוא, וקתני מתניתין 'פטור')! אי כרבי נחוניא בן הקנה (דאית ליה נמי 'לוקה ומשלם' כרבי מאיר, מדקאמר 'יום הכפורים כשבת' - יה"כ הוא דפטור מתשלומין, ומשום כרת דאית ביה, ומגזירה שוה ד'אסון' 'אסון', אבל משום לאו ומלקות דאית ביה

- לא פטר; ומתניתין נמי, דאית ליה 'לוקה ומשלם' - ידידה הוא, ו'מת ומשלם' - לית ליה אפילו בקנס) - קשיא אחותו (נהי נמי דמשום מלקות לא פטר ליה - ליפטריה משום כרת) ! אי כרבי יצחק (תוקמה, דאמר במסכת מכות (יד,א) 'אין חייבי כריתות בכלל מלקות ארבעים', ולית ליה האי ד'אלו הן הלוקין: הבא על אחותו', ומשום הכי חייבין בתשלומין) קשיא ממזרת (דהכל מודים שהוא במלקות, וקתני 'אית לה קנס') ! ?

הניחא אי סבר לה (רבה) כרבי יוחנן (כשלא התרו בו דמשלם, דחייבי מלקות שוגגין ודבר אחר חייב) הוא נמי מתרץ לה (מוקי למתניתין בשלא התרו בו) כרבי יוחנן ; אלא אי סבר כריש לקיש (בממון ומלקות, דאפילו לא התרו בו - פטור מממון, ופליג אדרבי יוחנן, וכל שכן אדעולא, דאמר 'אפילו התרו בו - משלם ממון ואינו לוקה') - היכי מתרץ לה (לא כרבי יוחנן ולא כעולא ולא כריש לקיש) ? על כרחך (אי סבירא ליה בממון ומלקות דלוקה ואינו משלם) כרבי יוחנן סבירא ליה (בשוגגים, דמשלם ממון; ומוקי לה בשלא התרו בו) .

Kesuvos 03: Kenas for a daughter

Binyomin Goodman <tzivy@hotmail.com> asked:

My question is: We discuss that why isn't the case of daughter in the mishna, and have various answers. Who exactly would the father (the mi-ah-nais) pay the knas to? Himself?

Binyomin Goodman, New York, USA

The Kollel replies:

It is possible to suggest that the case of "daughter" in the Mishnah actually includes all cases of women which are Chayavei Misas Beis Din, such as granddaughter -- it is as if it said "daughter etc.". (D. Zupnick)

However, the Yerushalmi and Rishonim do not accept this answer. They ask your question (see TOSFOS 29a DH v'Al Eshes Achiv, TOSFOS HA'ROSH 36b, etc.), and offer three answers:

(a) The Yerushalmi says that the case of Bito is valid in one of the cases where the girl is entitled to her own Kenas, such as where she was divorced previously (according to Rebbi Akiva, Daf 38a). Even though the Mishnah is discussing a Mefutah (according to the Gemara in Sanhedrin 74a), and a Mefutah is Mochel any money that is coming to her by agreeing to the act willingly, nevertheless the Yerushalmi holds that she cannot be Mochel the Kenas; it is not yet in her possession to be Mochel it.

The Bavli, though (32a, according to Rashi's Girsa at least) does not accept this reasoning and holds that a Mefutah is Mochel, and can be Mochel, even the Kenas.

(b) The Ra'ah (36b) explains that the case is where she was divorced previously (according to Rebbi Akiva, Daf 38a), as we said above. Even if a Mefutah normally is Mochel the Kenas, the Mishnah might be discussing a Shoteh Mefutah. Since she is a Shoteh, she cannot be Mochel the Kenas.

(c) The Yerushalmi says further that the Mishnah can be discussing a situation where she has become a Bogeres (or lost her father) before the Ha'amadah b'Din, and therefore the Kenas is given to the daughter (as the Mishnah says on 41b). (The TOSFOS ROSH, ibid., rejects this for another reason.)

M. Kornfeld

אמר ליה רב מתנא לאביי: לריש לקיש, דאמר 'בפירוש ריבתה תורה חייבי מלקות כחייבי מיתות (דחייבי מלקות שוגגין פטורין מלשלם) ' - מאן תנא דפליג עליה דרבי נחוניא בן הקנה (ומחייב תשלומין בחייבי כריתות, כגון ההיא דשבועות: ושהדליק גדיש ביום הכיפורים - חייבין [נפרק 'שבועת העדות' (שבועות לג)], ומתניתין דהכא, דקנסה ב'אחותו') ? (ונהי נמי דלית ליה 'אסון' 'אסון' למיפטריה משום כרת - ליפטריה משום לאו, בין התרו בו בין

לא התרו בו, דאין כרת בלא לאו - חוץ מפסח ומילה? דבשלמא רבי יוחנן מוקי לה אפילו כרבנן, דפליגי עליה דרבי מאיר, דאמרי 'אין לוקה ומשלם, והני בשלא התרו בו, אלא לריש לקיש - כמאן מוקי לה? אי רבי מאיר (דאמר לוקה ומשלם), אי רבי יצחק (דאמר לא שייך מלקות בחייבי כריתות, וגזירה שוה ד'אסון' 'אסון' לית ליה, ובמאי ליפטור? הילכך מתניתין דהכא - על כרחך רבי מאיר היא, ולא רבי יצחק, משום דקשיא 'ממזרת', אבל ההיא דשבועות - בין כרבי מאיר בין כרבי יצחק).

Kesuvos Chart #6
Daf 31b-35b

THE RESOLUTION OF THE CONTRADICTING MISHNAYOS IN
KESUVOS AND MAKOS, AND THE HALACHAH WHEN ONE
IS LIABLE FOR TWO PUNISHMENTS (MALKUS AND MAMON)

	(A) ULA	(B) REBBI YOCHANAN	(C) REISH LAKISH
1) THE SUBJECT OF THE MISHNAH IN KESUVOS (that one must pay a Kenas for raping)	(A normal case)	The perpetrator was not given Hasra'ah	The Mishnah is the view of Rebbi Meir, who holds that one both gets Malkus and must pay(1)
2) THE SUBJECT OF THE MISHNAH IN MAKOS (that one receives Malkus for raping)	A Yesomah who was a Mefutah(2)	(A normal case)	(A normal case)
3) A CHIYUV MALKUS AND A CHIYUV MAMON AT THE SAME TIME	One pays (and does not get Malkus) (3)	One does not pay (3) -- except in the cases of Chovel b'Chaveiro and Edim Zomemin	One does not pay -- except in the cases of Chovel b'Chaveiro and Edim Zomemin(4)
4) SHIGEGAS MALKUS AND A CHIYUV MAMON	One pays	One pays	One does not pay (5) -- except in the cases of Chovel ba'Chavei- ro and Edim Zomemim

=====

FOOTNOTES:

=====

(1) Rebbi Meir holds that one can receive both punishments of Malkus and Mamon, but not both punishments of Misah and Mamon. This is true even when the payment is a Kenas (according to the way Reish Lakish understands Rebbi Meir's opinion). Therefore, one who rapes his daughter is exempt from the Kenas because of "Kam Lei b'd'Rabah Minei." (According to Rabah, Rebbi Meir holds that one *can* be punished with both Misah and Kenas, and our Mishnah is not expressing the view of Rebbi Meir - Daf 35b.)

(2) This is the Girsa of Rashi, who explains that since she is a Yesomah (an orphan) all of the payments go to her, but since she is a Mefutah (who willingly allowed herself to be seduced), she was Mochel it all. Others have the Girsa that the Mishnah is discussing a "Yesomah, *Shotah*, Mefutah." The Rishonim write in the name of Rabeinu Shmuel ha'Nagid that according to this Girsa, the Mishnah is discussing a case where she does have a father, and the Gemara calls her a Yesomah since she is a "Yesomah b'Chayei ha'Av" (with regard to payments of Kenas) since she was engaged and then divorced, and she receives no Kenas at all (like Rebbi Yosi ha'Gelili rules in the Mishnah on 38a). Since she is a Shotah, she does not suffer embarrassment or devaluation and does not receive any payments of Boshes or Pegam. Since she is a Mefutah, she does not suffer any Tza'ar.

(3) Ula learns that one pays, and does not get Malkus, from the Gezeirah Shavah of "Tachas" from the case of Chovel ba'Chaveiro. According to Rashi,

Ula holds that in all cases one pays and does not get Malkus. According to Tosfos (32b, DH Ela Ula; see Maharshal and Maharsha on 35b on Tosfos DH Masnisin), though, it is possible that Ula holds that one pays and does not get Malkus in only three cases -- Chovel ba'Chaveiro, Edim Zomemim, and Kenas of Anusah (which is learned from Chovel through the Gezeirah Shavah). (4) The Halachah of Chovel ba'Chaveiro is learned from the verse, "Ken Yinasen Bo" (Vayidra 24:20), and the Halachah of Edim Zomemim is derived from "Yad b'Yad" (Devarim 19:21) (32b). For all other Chiyuvei Malkus, one gets Malkus and does not pay; this is learned from the proximity of the verse describing Malkus to the verse that says that one receives only one punishment and not two (Devarim 25:2). (5) In the case of Misah and Mamon, everyone agrees that one is exempt from Mamon even if the Isur of Misah was done b'Shogeg (and no punishment is actually administered), because of the teaching of Tana d'Vei Chizkiyah. Reish Lakish holds that the same applies to Malkus and Mamon, since there is a Gezeirah Shavah that compares Misah to Malkus (Daf 35a).

תנו רבנן: 'עירות ושניות לעירות' (לקמן מפרש להו) - אין להן לא קנס (דאנוסה) ולא פיתוי (דמפותה);
הממאנת (בבעלה, כגון יתומה קטנה שהשיאתה אמה ומיאנה בבעלה) - **אין לה לא קנס** (שאינה בחזקת בתולה הואיל וניסת) **ולא פיתוי**;
איילונית (שאין לה סימני נערות לעולם ואינה יולדת; 'איילונית' לשון איל זכר 'דוכרנית', דלא ילדה (לעיל דף יא,א)) - **אין לה לא קנס** (לפי שאין קנס אלא לנערה, וזו: שלא תביא שערות לעולם - כל עשרים שנה היא בחזקת קטנה, ומשם ואילך בוגרת) **ולא פיתוי**;
והיוצאת משום שם דע (קא סלקא דעתא שלא מצא לה בעלה בתולים; ולקמן פריך: בת סקילה היא!) - **אין לה לא קנס ולא פיתוי**.
מאי 'עירות' ומאי 'שניות לעירות'?: אילימא 'עירות' -

(כתובות לו, א)
עירות ממש (המפורש באחרי מות והן בכריתות), **'שניות'** - מדברי סופרים (שגזרו חכמים על שניות להן, להרחיק מן העבירה, כגון אם אמו, ואם אביו, ושאר עירות השניות בפרק שני דיבמות (כא,א)), **כיון דמדאורייתא חזיא ליה** (קרינן ביה ולו תהיה לאשה) - **אמאי אין להן קנס?** (בשלמא בעירות - איכא למימר כשמעון התימני [בריש פירקין דאמר 'אשה שיש בה הויה'], דלית ליה 'נערה' 'נערה' 'הנערה', אלא שניות קשיא?)
אלא 'עירות' - חייבי מיתות בית דין, 'שניות' - חייבי כריתות; אבל **חייבי לאוין יש להן קנס, ומני? שמעון התימני** **היא** (בריש פירקין דאמר 'אשה שיש בה הויה').

איכא דאמרי 'עירות' = חייבי מיתות בית דין וחייבי כריתות, 'שניות' - חייבי לאוין; מני? רבי שמעון בן מנסיא היא (דאמר אשה הראויה לקיימה).

'הממאנת אין לה לא קנס ולא פיתוי' - הא קטנה בעלמא אית לה? מני?: רבנן היא (דפליגי אדרי מאיר בריש פירקין), דאמרי 'קטנה יש לה קנס?' אימא סיפא: **'איילונית אין לה לא קנס ולא פיתוי'** - אתא לרבי מאיר, דאמר 'קטנה אין לה קנס', והא - מקטנותה יצתה לבגד; רישא רבנן וסיפא רבי מאיר? וכי תימא 'כולה רבי מאיר היא, ובממאנת סבר לה כרבי יהודה (דאמר נערה ממאנת, והכי תידוק מינה: נערה ממאנת אין לה קנס, הא נערה בעלמא יש לה קנס)' - ומי סבר לה? והתניא [תוספתא נדה פ"ו ה"ה [צוקרמנדל]]: **'עד מתי הבת ממאנת? - עד שתביא שתי שערות** (ומשהביאה אינה ממאנת ואפילו לא בעל לאחר מיכן), **דכרי רבי מאיר; רבי יהודה אומר:** (אם לא בעל לאחר שגדלה - ממאנת) **עד שירכה שחור על הלבן** (ובנדה מפרש: שתי שערות שוככות ונראה כמו שירבה השחור)'.
אלא רבי יהודה היא (ובממאנת נערה אשמעינן דאין לה קנס), (ולא תדוק 'הא קטנה יש לה קנס') **ובקטנה סבר לה כרבי מאיר** (וגבי איילונית, דתנא נמי 'אין לה קנס' משום דבקטנה סבר כרבי מאיר, וזו מקטנותה יצאת לבגד).
ומי סבר לה? והאמר רבי יהודה אמר רב (לקמן בפירקין (מ,ב)): **'זו דברי רבי מאיר? ואם איתא - 'זו דברי רבי מאיר ורבי יהודה' מיבעי ליה?**

האי תנא סבר לה כרבי מאיר בחדא (דקטנה אין לה קנס; משום הכי אין קנס באילונית),
 ופליג עליה בחדא (בממאנת, ואמר 'עד שירבה השחור'; וכי תנא 'הממאנת אין לה קנס' - הא
 הראויה למאן יש לה קנס בנערה קאמר).
 רפרם אמר: מאי 'ממאנת'? הראויה למאן (כלומר כל קטנה קאמר וכולה רבי מאיר
 היא).
 וליתני 'קטנה'?
 קשיא.

'אילונית אין לה לא קנס ולא פיתוי' - ורמינהי: 'החורשת
 והשוטה והאילונית - יש להן קנס ויש להן טענת בתולים' (להפסידה
 כתובה)?
 והא - מאי רומיא? הא רבי מאיר (דאמר 'קטנה אין לה קנס', ואילונית מקטנותה יצתה
 לבגד) הא רבנן!!
 ודקארי לה מאי קארי לה (מי שהשיב תשובה זו בבית המדרש: מה עלתה על רוחו, ולא סבירא
 ליה דאיכא לאוקמינהו כרבי מאיר ורבנן)?
 משום דאית ליה למירמא אחריתי עילויה (לא הביאה לבית המדרש אלא לפי שיש
 להשיב אחרת על זו: חרשת ושוטה אחרשת ושוטה)⁸: 'החורשת והשוטה והבוגרת' (בתוליה
 כלים מאליהן) ומוכת עץ אין להן טענת בתולים; הסומא ואילונית יש
 להן טענת בתולים; סומכוס אומר משום רבי מאיר: סומא אין לה
 טענת בתולים!
 אמר רב ששת: לא קשיא: הא רבן גמליאל (דאמר בפרק קמא יבב): 'היא אומרת
 "משאירסטני נאנסתי" ... נאמנת'; הכא נמי אין לה טענת בתולים להפסידה כתובתה, דאמרין: אי הוה פקחת
 לטעון - הוה טענה "משאירסטני נאנסתי", ומהימנא [[מגו]]? והא רבי יהושע (דאמר לא מפיה
 אנו חיינ'): הכא יש לה טענת בתולים, דאי נמי הוה טענה קמן - לא מהימנינן לה).
 אימר דשמעת ליה לרבן גמליאל היכא דקא טענה איהי, היכא דלא
 קא טענה איהי מי שמעת ליה?
 אין! כיון דאמר רבן גמליאל מהימנא, כגון זו: (משלי כא, ח) פתח פיך
 לאלם [אל דין כל בני חלוף] הוא.

והבוגרת אין לה טענת בתולים? והאמר רב: בוגרת נותנין לה
 לילה הראשון (ובועל כמה בעילות, ותלינן כל דמים של אותו הלילה בדם בתולים - אלמא אית לה
 דם בתולים לבוגרת, דאי לא, לא הוה בעי למיתב לה אלא בעילת מצוה, וכיון דאית לה בתולים - היכא דבעל
 ולא מצא דם - תפסיד כתובתה, דהא כנסה בחזקת בתולה ומצאה בעולה)!

(כתובות לו, ב)
 אי דקא טעין טענת דמים (אי דקאמר "בעלתי ולא מצאתי דם") - הכי נמי (ודאי
 טענה מעלייתא היא); הכא (דקתני 'אין לה טענת בתולים') במאי עסקינן? - דקטעין
 טענת פתח פתוח (ואמר "פתח פתוח מצאתי, ודם לא בדקתי אם נמצא בה אם לאו": בנערה וקטנה -
 טענה היא, כדאמרין בפרק קמא, ואף על פי שאין יכול לברר דבריו בפנינו - אמרינן חזקה אין אדם טורח
 בסעודה ומפסידה; אבל משבגרה - אין רחמה צד כבתחילה, ודומה לו כאילו פתח פתוח).

סומכוס אומר משום רבי מאיר: סומא אין לה טענת בתולים:
 מאי טעמא דסומכוס?
 אמר רבי זירא: מפני שנחבטת על גבי קרקע [כשהיתה קטנה, בעת משחק
 וכדומה] (ובתוליה נושרין).
 כולהו נמי חבוטי מיחבטי!!
 כולהו רואות (אם נשרו בתוליהן [רואות דם]) ומראות לאמן (ופוסקות עליהן שאינן
 בתולות; ואם לא הודיעתו הטעתו), זו אינה רואה ואינה מראה לאמה (וזה שכנסה -
 בחזקת נחבטת כנסה, ואין אדם פוסק עליה, ולא טעות הוא).

והיוצאת משום שם רע אין לה לא קנס ולא פיתוי:
 היוצאת משום שם רע - בת סקילה היא!
 אמר רב ששת: הכי קאמר: מי שיצא עליה שם רע בילדותה - אין לה
 לא קנס ולא פיתוי.

⁸ אולי כלומר: הוא רצה להביא גם את הברייתא להלן, ולא רצה להקשות על
 הברייתא לעיל; אך לא ברור אם כן מי קשר את הברייתא שהביא ראשונה עם
 הברייתא דלעיל?

אמר רב פפא: שמע מינה: האי שטרא ריעא (שיצא עליו שם זיוף) - לא מגבין ביה.
היכי דמי? אילימא דנפק קלא עליה דשטרא דזייפא הוא - דכוותה הכא, דנפק עלה קלא דזנאי - והא אמר רבא 'יצא לה שם מזנה בעיר אין חוששין לה (אפילו לכהונה) [כלומר: אין חוששין לקול, והילדה, אם בת כהן היא - זכאית ליחס ולהטבות שמגיע לבת כהן, כגון לאכול בתרומה, כדלהלן]! אלא (יצא עליה שם רע היכי דמי? - כגון בעדים; ולא שאמרו עליה שנבעלה, דאם כן מאי למימרא, הא לאו בתולה היא! אלא) דאתו בי תרי ואמרי "לדידהו תבעתנהי באיסורא (הפקירה עצמה לכך, ולא שמענו לה)", דכוותה הכא: דאתו בי תרי ואמרי 'לדידהו אמר להו "זייפו לי"!
(היכי גמר רב פפא מינה דלא מגבין בשטרא כי האי?) בשלמא התם, שכיחי פרוצין (וכיון שיש עדים שהיתה מחזרת אחר הזנות - הרבה מצאה לה; משום הכי אין לה קנס לאחר זמן, דלאו בחזקת בתולה הוא) אלא הכא (לגבי שטר): אם הוא הוחזק (לחזור אחר עידי שקר) - כל ישראל מי הוחזקו (להיות שומעין לו לזייף)? הכא נמי: כיון דקא מהדר אזיופא - אימר זיופי זייף (הוא עצמו למד לכיון כתב הדומה לכתב ידי עדים שחתם בו), וכתב.

משנה:
ואלו שאין להן קנס: הבא על הגיורת ועל השבויה ועל השפחה, שנתגייר ושנפדו ושנשתחררו יתירות על בנות שלש שנים ויום אחד (דכיון דראויות לביאה - בחזקת הפקר הן, ונבעלות בנכריות; והשבויה בשבויתה).
רבי יהודה אומר: שבויה שנפדית - הרי היא בקדושתה אף על פי שגדולה.

הבא על בתו על בת בתו על בת בנו על בת אשתו על בת בנה על בת בתה - אין להן קנס, מפני שמתחייב בנפשו, שמיתתן בידי בית דין, וכל המתחייב בנפשו - אין משלם ממון, שנאמר [שמות כא, כב]: וכי ינצו אנשים ונגפו אשה הרה ויצאו ילדיה ו[אם]⁹ לא יהיה אסון - ענוש יענוש [כאשר ישית עליו בעל האשה - ונתן בפללים] (הא אם יהיה אסון - לא יענוש).

גמרא:
אמר רבי יוחנן: רבי יהודה ורבי דוסא אמרו דבר אחד! רבי יהודה - הא דאמרן; רבי דוסא - דתניא: 'שבויה (בת כהן) אוכלת בתרומה (ולא מחזקין לה בחזקת בעולה לפסול לה, המחללה בביאתה) - דברי רבי דוסא. אמר רבי דוסא: וכי מה עשה לה ערבי הלז? וכי מפני שמיעך לה בין דדיה פסלה מן הכהונה? (כלומר: אין נוהגין בהן הפקר לאונסן בבעילה אלא לשחק עמה!)
[רבנן פליגי אדרבי דוסא, ואמרו: יש שבויה אוכלת ויש שאינה אוכלת; כיצד? האשה שאמרה "נשביתי וטהורה אני" - אוכלת; ואם יש עדים שנשבית והיא אומרת "טהורה אני" - אינה אוכלת (במסכת עדיות).]

אמר רבה: דלמא לא היא: עד כאן לא קאמר רבי יהודה הכא, אלא שלא יהא חוטא [האונס והמפתה] נשכר, אבל התם [בשבויה לגבי תרומה] - כרבנן סבירא ליה! אי נמי: עד כאן לא קאמר רבי דוסא התם, אלא בתרומה דרבנן (דכיון דאפילו נבעלה - איסורא דרבנן בעלמא הוא, לא גזרו על ספיקה), אבל קנס - דאורייתא (דאפוקי ממונא הוא) - כרבנן סבירא ליה (אימא לך 'ספק בעולה היא', ומספיקא לא מפקינן ממונא)!
אמר ליה אביי: וטעמיה דרבי יהודה הכא שלא יהא חוטא נשכר הוא? והא תניא: רבי יהודה אומר: 'שבויה שנשבית הרי היא בקדושתה; אפילו בת עשר שנים - כתובתה מאתים' והתם מאי 'שלא יהא חוטא נשכר' איכא? התם נמי: (אי פחתת כתובתה משוית לה בחזקת בעולה) דלמא מימנעי ולא נסבי לה (ומרחקי לה אפילו ישראל)!
וסבר רבי יהודה 'בקדושתה' קיימה? והתניא: 'הפודה את השבויה - ישאנה; מעיד כה' (קא סלקא דעתין דאפודה קאי: שאם היה מעיד בה שלא נבעלה לעובד כוכבים) - לא ישאנה (אם כהן הוא); רבי יהודה אומר: בין כך ובין כך לא ישאנה?'

⁹ בפסוק: "ולא יהיה אסון"; וכן מצוטט להלן בציטוט המשנה בדף לז, א.

הא - גופה קשיא: אמרת 'הפודה את השבויה ישאנה' והדר תנא 'מעיד בה לא ישאנה' - משום דמעיד בה לא ישאנה (והא אמרו 'הפודה את השבויה ישאנה')?

הא - לא קשיא: הכי קאמר: 'הפודה את השבויה ומעיד בה - ישאנה' (דאי לאו דקים ליה בגוה לא שדי זוזי בכדי שהרי לישאנה פדאה); מעיד בה כדי [בלבד] - לא ישאנה (שמא עיניו נתן בה).

מכל מקום קשיא, לרבי יהודה?

אמר רב פפא: אימא: רבי יהודה אומר: 'בין כך ובין כך ישאנה'. רב הונא בריה דרב יהושע אומר: לעולם כדקתני; רבי יהודה - לדבריהם דרבנן קאמר להו: לדידי, בין כך ובין כך ישאנה; אלא לדידכו - 'בין כך ובין כך לא ישאנה' מבעי ליה?

ורבנן 'הפודה את השבויה ומעיד בה ישאנה': לא שדי איניש זוזי בכדי; מעיד בה כדי לא ישאנה - שמא עיניו נתן בה.

רמי ליה רב פפא בר שמואל לרב יוסף:

(כתובות לז, א)

וסבר רבי יהודה 'בקדושתה קיימא'? והתניא: 'הגירות שנתגירה ולא אתה דם' (בבבא מציעא); רבי יהודה אומר: דיה שעתה (ולא גזרו בה טומאת מעת לעת, לטמא טהרות שנגעה בהן משעת טבילה עד שעת ראייה, דהא אפילו יצא דם זה מאתמול והעמידוהו כותלי בית הרחם, שזהו הטעם של 'מעט לעת' בבנות ישראל - הלא דם כנענית כדם בהמה! ואם תאמר ניוחש 'שמא משטבלה נעקר ויצא מיד' - טומאה למפרע - דרבנן היא, והיכא דאיכא למיגזר 'מעט לעת' שלם - גזור מפקידה לפקידה, והיכא דלא גזור 'מעט לעת' - לא גזור מפקידה לפקידה); רבי יוסי אומר: הרי היא ככל הנשים, ומטמאה מעת לעת ומפקידה לפקידה; וצריכה להמתין שלשה חדשים (שלא תנשא להבחין בין זרע הנזרע בקדושה לזרע הנזרע שלא בקדושה) - דברי רבי יהודה; רבי יוסי מתיר ליארס ולינשא מיד' (לקמיה מפרש טעמא)?

אמר ליה [רב יוסף לרב פפא בר שמואל]: גירות אשבויה קא רמית? גירות לא מנטרא נפשה, שבויה מנטרא נפשה.

[שאל רב פפא בר שמואל את רב יוסף:] ורמי שבויה אשבויה, דתניא: 'הגירות והשבויה והשפחה שנפדו ושנתגירו ושנשתחררו יתירות על כנות שלש שנים ויום אחד צריכות להמתין שלשה חדשים' (ואף על פי שקטנה אינה מתעברת גזירה קטנה אטו גדולה) - דברי רבי יהודה; רבי יוסי מתיר ליארס ולינשא מיד'.

אשתיק [רב יוסף].

[אחריכך] אמר ליה [רב יוסף לרב פפא בר שמואל]: מידי שמייע לך בהא? [רב פפא בר שמואל לרב יוסף] אמר ליה: הכי אמר רב ששת: שראוה שנבעלה.

אי הכי - מאי טעמא דרבי יוסי?

אמר רבה: קסבר רבי יוסי: אשה מזנה משמשת במוך (נותנת מוך לאחר בעילה ושואבת הזרע) שלא תתעבר; בשלמא גירות - כיון דדעתה לאיגורר מנטרא נפשה (ומזמנת לה מוך); שבויה נמי, דלא ידעה היכא ממטו לה (שבאים למוכרה וסברה דלמא ממטו לה לגבי ישראל ופרקו לה, ומנטרא נפשה לשמש במוך); שפחה נמי דשמעה מפי מרה [שתוך זמן קצר ישחרר אותה]; אלא יוצאה בשן ועין (שפחה שסימא אדוניה את עינה, ויצאה לחירות) - מאי איכא למימר (מנא הות ידעה מעיקרא דתיפוק לחירות דמנטרא נפשה לזמן מוך לשימושה)? וכי תימא 'כל ממילא לא' - אמר רבי יוסי (מידי דליכא לאיזדהורי ביה מעיקרא דתיפוק לחירות מודה רבי יוסי) - הרי אנוסה דמפדתה [רש"י לא גורס 'מפדתה'], דממילא (דלא הות ידעה דליסליק בה, הכי ותזמן לה מוך), ותניא: 'אנוסה ומפדתה צריכות להמתין שלשה חדשים' - דברי רבי יהודה; רבי יוסי מתיר ליארס ולינשא מיד'!

אלא אמר רבה: קסבר רבי יוסי: אשה מזנה מתהפכת (שיצא הזרע ולא יקלוט) כדי שלא תתעבר (והא - אפילו במידי דממילא מצו למיעבד, וכולן עושות כן).

ואידך?

חיישינן שמא לא נהפכה יפה יפה.

[במשנה: הבא על בתו על בת כותו על בת בנו על בת אשתו על בת בנה על בת בתה - אין להן קנס, מפני שמתחייב בנפשו, שמיתתן בידי בית דין, וכל המתחייב

בנפשו אין משלם ממון] שנאמר: [שמות כא,כב: וכי ינצו אנשים ונגפו אשה הרה ויצאו ילדיה] ולא יהיה אסון - ענוש יענוש [כאשר ישית עליו בעל האשה - ונתן בפללים]: והא [וכל המתחייב בנפשו אין משלם ממון] - מהכא נפקא? מהתם נפקא: [דברים כה,ב: והיה אם בן הכות הרשע - והפילו השפט והכהו לפניו] כדי רשעתו [במספר] - 'משום רשעה אחת אתה מחייבו, ואי אתה מחייבו משום שתי רשעות'! חדא במיתה וממון, וחדא במלקות וממון, וצריכא: דאי אשמעינן מיתה וממון - משום דאיכא איבוד נשמה (יש כאן עונש חמור, ודיו בכך אם ענשתו לאבד נשמה ליהרג), אבל מלקות וממון, דליכא איבוד נשמה - אימא לא (אין זה עונש יתירה, וליעביד ביה תרתי)! ואי אשמעינן מלקות וממון - משום דלא חמיר איסוריה (לא עבר עבירה חמורה, ודיו שתענשנו עונש אחד) אבל מיתה וממון, דחמיר איסוריה - אימא לא! צריכא. ולרבי מאיר, דאמר 'לוקה ומשלם' - תרתי למה לי? חדא במיתה וממון

(כתובות לז, ב)

וחדא במיתה ומלקות, וצריכא: דאי אשמעינן מיתה וממון - משום דחדא בגופיה וחדא בממוניה לא עבדינן, אבל במיתה ומלקות, דאידי ואידי בגופיה - אימא 'מיתה אריכתא' היא, ונעביד ביה! ואי אשמעינן מיתה ומלקות - דתרתי בגופיה לא עבדינן, אבל מיתה וממון, דחדא בגופיה וחדא בממוניה - אימא נעביד ביה? צריכא.

(במדבר לה, לא) ולא תקחו כופר לנפש רוצח (משמע נמי: אם תהרגנו - לא תענשנו ממון) [אשר הוא רשע למות כי מות יומת] למה לי? (שנויא הוא דמשנינן): דאמר רחמנא: (לאו לאשמעינן דלא תעביד ביה תרתי, אלא לאשמעינן בחיוב מיתה לבדה) לא תשקול ממונא מיניה ותפטריה מקטלא (שלא יפדה בממון).

(במדבר לה, לב) לא תקחו כופר לנוס אל עיר מקלטו [לשוב לשבת בארץ עד מות הכהן] (קא סלקא דעתא 'לא תעביד ביה תרתי להורג בשוגג: גלות וממון') - למה לי? דאמר רחמנא: לא תשקול ממונא מיניה ותפטריה מן גלות. ותרי קראי למה לי?

חד בשוגג וחד במזיד, וצריכי: דאי אשמעינן מזיד (דלא ליפרוק נפשיה בממון - הוה אמינא) משום דחמיר איסוריה, אבל שוגג דלא חמיר איסוריה אימא לא (אבל בשוגג - ליפרוק נפשיה בממון מגלות)! ואי אשמעינן שוגג - משום דליכא איבוד נשמה (דמשום דאין בגלותו איבוד נשמה, להכי לא לפטריה בממון אלא ליגלי) - אבל מזיד, דאיכא איבוד נשמה (משום איבוד נשמה אימור נישקול ממונא ונקיים נפש בישראל) - אימא לא!! צריכא.

במדבר לג: [ולא תחניפו את הארץ אשר אתם בה כי הדם - הוא יחניף את הארץ] ולא רץ לא יכופר לדם אשר שופך בה כי אם בדם שופכו' (ולא בפדיון ממון) - למה לי (מ'לא תקחו כופר' נפקא)? מבעי ליה לכדתניא: 'מניין שאם נתערפה עגלה ואחר כך נמצא ההורג, מניין שאין פוטריין אותו' (לומר כבר נתכפר בעודו ספק שהעגלה מכפרת על הספק)? שנאמר: ולא רץ לא יכופר לדם אשר שופך בה וגו'.

(בתר עריפה כתיב:) (דברים כא, ט) ואתה תבער הדם הנקי מקרבך [כי תעשה הישר בעיני ה'] למה לי? מיבעי ליה לכדתניא [מכילתא דרבי ישמעאל משפטים מסכתא דמיקין פרשתא דד"ה מות יומת]: 'מניין למומתים כסייף שהוא מן הצואר? תלמוד לומר: 'ואתה תבער הדם הנקי מקרבך': הוקשו כל שופכי דמים לעגלה ערופה: מה להלן מן הצואר - אף שופכי דמים מן הצואר. אי מה להלן בקופיץ וממול עורף, אף כאן בקופיץ וממול עורף? אמר רב נחמן אמר רבה בר אבוא אמר קרא [ויקרא יט, יח: לא תקם ולא תטר את בני עמך] ואהבת לרעך כמוך [אני ה'] - ברור לו מיתה יפה (בסייף, ומצד הסימנים - שימות מהר).

(ויקרא כז, כט) כל חרם אשר יחרם מן האדם לא יפדה [מות יומת] ('חרם' משמע לשון חייבי מיתות, כמו זובח לאלהים יחרם (שמות כב, יט)) - למה לי?

מיבעי ליה לכדתניא [ספרא בחוקותי פרשתא ח פרק יב הלכה ז]: 'מניין ליוצא ליהרג ואמר אחד "ערכו עלי" (ואף על פי שערכו אינו לפי דמים אלא לפי שנים) - מניין שלא

אמר כלום (דמעטיה קרא הכא, והאי 'חרם' - לשון הקדש הוא)? - שנאמר 'כל חרם אשר יחרם מן האדם לא יפדה';

יכול אף קודם שנגמר דינו כן?

תלמוד לומר: 'מן האדם' [לא יפדה] - ולא כל האדם [לא יפדה, אלא מקצת האדם לא יפדה - רק אלה שנגמר דינם לא יפדו].

ולרבי חנניא בן עקיבא, דאמר 'נערך', מפני שדמיו קצובין (בתורה לפי שנים, ולא דמי לאומר "דמיו עלי"; דדמים אין לו, אבל ערך יש לו) 'האי 'כל חרם' מאי עביר ליה? מיבעי ליה לכדתניא: 'לכי ישמעאל בנו של רבי יוחנן בן כרוקה אומר: לפי שמצינו למומתים בידי שמים (כגון מי שהרג שורו את הנפש, דכתיב ביה 'יומת' - ולא מיתת בית דין, דנפקא לן בסנהדרין (טו,ב): 'מות יומת המכה רוצח הוא' [במדבר לה,כא] - על רציחתו אתה הורגו, ואי אתה הורגו על רציחת שורו; והאי 'יומת' - בידי שמים) שנותנין ממונן ומתכפר להן, שנאמר (שמות כא,ל) אם כופר יושת עליו [ונתן פדיו נפשו, ככל אשר יושת עליו].

יכול אף בידי אדם (חייבי מיתות בית דין) כן (יפדו בממון)?

תלמוד לומר: 'חרם מן האדם' (אדם שמחויב חרם) - לא יפדה;

ואין לי אלא מיתות חמורות שלא ניתנה שגגתן לכפרה (כיון דקרא לא פריש כל מיתות - מיסתיין אי שדית הן חומרא דאין ממונו מצילו אמיתות חמורות, ומאי ניהו? כגון העושה חבורה באביו, או גונב נפש מ ישראל - שאין כפרה כתובה בשגגתו, שאין כרת בזדונו דליחייב חטאת בשגגתו); מיתות קלות (היינו כל מיתות האמורות בהן כרת על זדונו, בלא התראה) שניתנה שגגתן לכפרה (יש כפרה בשגגתה בחטאת, כגון עבודת כוכבים ושבת ועריות; אי נמי רוצח שיש כפרה לשגגתו: בגלות) - מניין?

תלמוד לומר: 'כל חרם'.

ולא ממילא (שמעת לה): מ'לא תקחו כופר' (הא - גבי רוצח כתיבא, וניתנה כפרה לשגגתו) שמעת מינה 'לא תשקול ממונא מיניה ותיפטריה' (ואשמעינן קרא שלא יציל את עצמו בממון), 'כל חרם' למה לי?

אמר רמי בר חמא: איצטריך: סלקא דעתא אמינא

(כתובות לח, א)

'הני מילי (דלא תקחו כופר - לפטור רוצח מזיד מקטלא) היכא דהרגו (במזיד) דרך עלייה (בהנפת ידו הכהו מאחוריו, דדכוותה בשוגג - לא ניתן לכפרת גלות, דכתיב 'ויפל' [במדבר לה,כג] - דרך נפילה), שלא ניתנה שגגתו לכפרה, אבל הרגו דרך ירידה, דניתנה שגגתו לכפרה - אימא נישקול ממונא מיניה וניפטריה' - קא משמע לן.

אמר ליה רבא: הא - מדתנא דבי חזקיה נפקא (שאין חילוק בין דרך עלייה לדרך ירידה), דתנא דבי חזקיה: ' [ויקרא כד,כא: ומכה בהמה ישלמה ומכה אדם יומת] מכה אדם ומכה בהמה - מה מכה בהמה, לא חלקת בו בין שוגג למזיד, בין מתכוין לשאין מתכוין, בין דרך ירידה לדרך עלייה לפוטרו ממונא אלא לחייבו ממונא - אף מכה אדם לא תחלוק בו בין שוגג למזיד, בין מתכוין לשאין מתכוין, בין דרך ירידה לדרך עלייה - לחייבו ממונא (והוא הדין לפדותו; ולא יהיה אסון' [שמות כא,כב] מיהא איצטריך, דאי מהיקישא - הוה אמינא אדבריה, לאידך גיסא: מה מכה בהמה לעולם ישלם - אף מכה אדם ישלם! אלא לפוטרו ממונא' (והשתא דנפקא לן פטור תשלומין למזיד מ'לא יהיה אסון' - על כרחך היקישא לפטור שוגג דרך עלייה).

אלא אמר רמי בר חמא: איצטריך (איצטריך חד מהני קראי לאשמועינן דלא לייעביד ביה תרתי, ואף על גב דנפקא לן מ'לא יהיה אסון'): סלקא דעתא אמינא 'הני מילי (דלא ענשינן ליה בתרתי) היכא דסימא את עינו והרגו בה (באותה מכה ומת), אבל היכא דסימא את עינו והרגו בדבר אחר (במכה אחרת ובבת אחת) - אימא נישקול ממונא מיניה (ניענשיה דמי עין, ומיתה בשביל ההריגה)!

אמר ליה רבא: הא (דסימא עינו והרגו בה) נמי - מאידך תנא דבי חזקיה נפקא (דלא תיענשיה), דתנא דבי חזקיה: ' (שמות כא,כד) עין תחת עין [שן תחת שן יד תחת יד] ורגל תחת רגל ולא עין ונפש תחת עין (מיניה קיימא לן ב'החובל' דעין תחת עין - לאו ממש, דאי אמרת ממש - דלמא בהדי דסמינן לעיניה מיית, והוה ליה עין ונפש תחת עין! מיהו שמעינן מינה דלא תעביד ביה תרתי, לא שנא מת באותה מכה לא שנא לא מת)!

אלא אמר רב אשי: איצטריך: סלקא דעתא אמינא: הואיל וחידוש הוא שחידשה תורה בקנס (בכל תשלומי קנס שאינו דין אלא גזרת מלך בעלמא, וכיון דחידוש הוא וגזירת חוק), אף על גב דמיקטיל משלם (אף על גב דאיכא בהדיה מיתה לשלם) - קא משמע לן (חד מהנך קראי יתירא, שאינו ענין לממון - תניהו ענין לקנס).

ולרבה דאמר 'חידוש הוא שחידשה תורה בקנס, אף על גב דמיקטיל משלם' - האי 'כל חרם' - מאי עביר ליה?
סבר לה כתנא קמא דרבי חנניא בן עקיבא (ודריש ליה באומר "ערכו של יוצא ליהרג - עלי").

משנה :

נערה שנתארסה ונתגרשה*: רבי יוסי הגלילי אומר: אין לה קנס (טעמא מפרש בגמרא; ורישא דקתני 'אשת אחיו ואשת אחי אביו' - דבנתארסה ונתגרשה עסקינן; וקתני 'יש להן קנס' - רבי עקיבא היא).
רבי עקיבא אומר: יש לה קנס, וקנסה לעצמה.
(דאילו ארוסה שלא נתגרשה חייב מיתה, ואין שם קנס!)

גמרא :

מאי טעמא דרבי יוסי הגלילי?
אמר קרא: [דברים כב, כח: כי ימצא איש נערה בתולה] אשר לא אורשה [ותפשה ושכב עמה ונמצאו] - הא אורסה אין לה קנס.
ורבי עקיבא?
'אשר לא אורשה' - לאביה, הא אורסה - לעצמה!
אלא מעתה (לרבי עקיבא): (הא דכתיב למעוטי בעולה) 'נערה' ולא בוגרת (למעוטי בוגרת) - הכי נמי דלעצמה (דלא ממעט לגמרי, ותדרוש: נערה - לאביה, הא בוגרת לעצמה)!
'בתולה' ולא בעולה (למעוטי בוגרת), הכי נמי דלעצמה! (-הא [דין זה] לא אשכחן דאישתמיט תנא [לא נמצא מקרה שדין כזה נשמט מהמשניות, אלא - אולי היה נכון, היה התנא מלמד] ומתני 'בוגרת יש לה קנס' ונימא רבי עקיבא היא) אלא לגמרי; הכא נמי לגמרי!
אמר לך רבי עקיבא: האי 'לא אורשה' מיבעי ליה לכדתניא: 'אשר לא אורשה' - פרט לנערה שנתארסה ונתגרשה, שאין לה קנס - דברי רבי יוסי הגלילי; רבי עקיבא אומר: יש לה קנס, וקנסה לאביה (ולקמן מקשינן דרבי עקיבא אדרבי עקיבא); והדין נותן: הואיל ואביה זכאי בכסף קידושיה (שלו הוא בנערותה; ולקמן יליף לה בפרק 'נערה שנתפתתה' (מ, ב)) ואביה זכאי בכסף קנסה - מה כסף קידושיה: אע"פ שנתארסה ונתגרשה (מאחר כשחוזרת ומתקדשת בתוך נערות) - לאביה (דהא כל קידושי נערות ילפינן לאביה; דגבי קידושין לא כתיב מיעוטא ד'אשר לא אורסה' כי הכא), אף כסף קנסה: אף על פי שנתארסה ונתגרשה - לאביה.
אם כן מה תלמוד לומר 'אשר לא אורשה'? - מופנה: להקיש לו ולדון הימנו גזירה שוה: נאמר כאן (באונס) 'אשר לא אורשה' ונאמר להלן (במפתה) [שמות כב, טו: וכי יפתה איש בתולה] אשר לא אורשה [ושכב עמה מהור ימהרנה לו לאשה]; מה כאן חמישים אף להלן חמישים; ומה להלן (במפתה) שקלים (דכתיב 'שקול') - אף כאן שקלים.
ורבי עקיבא: מאי חזית ד'אשר לא אורשה' - לגזירה שוה, ו'בתולה' למעוטי בעולה -

(כתובות לח, ב)

אימא 'בתולה' לגזירה שוה (ולאו למעוטי בעולה, ויהא קנס לבעולה), ו'אשר לא אורסה' - פרט לנערה שנתארסה ונתגרשה!
מסתברא 'אשר לא אורסה' לגזירה שוה (ואפילו אורסה אית לה קנס), שהרי אני קורא בה 'נערה בתולה' (אף על פי שנתארסה ונתגרשה, דהא נערה בתולה היא, כדכתיב קרא, אבל בעולה - שאין אני קורא בה 'נערה בתולה' - אין לה קנס)!
אדרבה: 'בתולה' לגזירה שוה (ולאו למעוטי בעולה בזנות, אלא יש לה קנס לבעולה בזנות), שהרי אני קורא בה (נערה) 'אשר לא אורסה'!
מסתברא (ארוסה יש לה קנס ובעולה אין לה): הא [בוגרת] אישתני גופה [עוד לפני כן נפגמו בתוליה של הבוגרת] (ופגמה אין רב כל כך) והא (דנתארסה ונתגרשה) לא אישתני גופה.

ורבי יוסי הגלילי - האי סברא (דחמישים כסף דאונס - שקלים הן, וכסף ישקול דמפתה יהו חמישים) מנא ליה?

נפקא ליה מדתניא: 'שמות כב, טז: אם מאן ימאן אביה לתתה לו] כסף ישקול כמוהר הבתולות (מנין המפורש אצל אונס, דהיינו 'חמישים') - שיהא זה כמוהר הבתולות ומוהר הבתולות (יהיו שקלים) כזה (שכתוב בו 'ישקול').

קשיא דרבי עקיבא (דברייתא דאמר קנסה לאביה) אדרבי עקיבא (דמתניתין): [קנסה לעצמה]!

תרי תנאי ואליאבא דרבי עקיבא!

בשלמא רבי עקיבא דמתניתין - לא אתיא גזרה שוה ומפקא ליה לקרא מפשטיה לגמרי (דאתא פשטיה לאשמועינן: הא ארוסה לעצמה, וחד מתרווייהו לאפנויי; אי נמי לא מופני - ליכא למיפרך מיד), אלא לרבי עקיבא דברייתא - אתיא גזירה שוה ומפקא מפשטיה לגמרי (דלא דריש פשטא ד'אשר לא אורסה' כלל, ומשוי אורסה כלא אורסה - ואם כן מיעקר משמעוטיה) !?

אמר רב נחמן בר יצחק: קרי ביה (בפשטיה) 'אשר לא אורסה' (למעוטי ארוסה) ! 'ארוסה' ? בת סקילה היא (ומ'לא יהיה אסון' נפקא פטורא מתשלומין) ! ?

סלקא דעתא אמינא: הואיל וחידוש הוא שחידשה תורה בקנס, אף על גב דמיקטיל משלם !

ולרבה, דאמר 'חידוש הוא שחידשה תורה בקנס: אף על גב דמיקטיל משלם' - מאי איכא למימר ?

סבר לה כרבי עקיבא דמתניתין.

תנו רבנן: 'קנסה למי' ?

לאביה !

ויש אומרים לעצמה'. (קא סלקא דעתך בסתם אנוסה קאי;)

לעצמה אמאי ?

אמר רב חסדא: הכא בנערה שנתארסה ונתגרשה עסקינן, וקמיפלגי בפלוגתא דרבי עקיבא דמתניתין ורבי עקיבא דברייתא.

אמר אביי: בא עליה ומתה (לא הספיק הא להעמידו בדין עד שמתה) - פטור, שנאמר: (דברים כב, כט) 'ונתן [האיש השכב עמה] לאבי הנערה' [חמשים כסף, ולו תהיה לאשה תחת אשר ענה - לא יוכל שלחה, כל ימיו] - ולא לאבי מתה.

מלתא דפשיטא ליה לאביי מיבעיא ליה לרבא, דבעי רבא: יש בגר בקבר או אין בגר בקבר (אם מתה בנערותה עד שלא עמדה בדין והגיע זמן בגרותה בקבר - מי חשיב בגר או לא? ולקמיה מפרש ואזיל למאי הלכתא): יש בגר בקבר (וכי היכי דאם לא הספיקה לעמוד בדין עד שבגרה - תנן לקמן בפרק 'נערה שנתפתתה' (דף מא) דהרי הן לעצמה, ולא לאביה; והשתא נמי: בגר בקבר מפיקע כח האב), ודבנה הוי (ובנה ירית לה אם יש לה בן), או דלמא אין בגר בקבר, ודאביה הוי !

(כתובות לט, א)

ומי מעברא (בקטנות או בנערות, כשהיא בת קנס, שתלד בנערות)¹⁰ ? והתני רב ביבי קמיה דרב נחמן: 'שלש נשים משמשות במוך' (מותר להן לשמש במוך ואינן כמשחיתות זרע); אלו הן: קטנה ומעוברת ומניקה: קטנה - שמא תתעבר ותמות, מעוברת - שמא תעשה עוברה סנדל (שאם תתעבר עובר שני - פוחת השני את צורת הראשון, ודומה לסנדל שהוא דג שבים), מניקה - שמא תגמול את בנה (מפני שהחלב נעקר כשמתעברת, ואינו טוב ליונק, ותצטרך להעתיקו משדים וימות); ואי זוהי 'קטנה' ? - מבת אחת עשרה שנה ויום אחד עד שתיים עשרה שנה ויום אחד; פחות מיכן (מבת אחת עשרה שנה משמשת כדרכה לפי שלא תתעבר) ויתר על כן (על בת שתיים עשרה שנה) - משמשת כדרכה והולכת (שאם תתעבר לא תמות; אלמא בקטנות לא מיעברא שיבא לכלל לידה דהא 'ותמות' קתני) - דברי רבי מאיר; וחכמים אומרים: אחת זו ואחת זו משמשת כדרכה והולכת, ומן השמים ירחמו, משום שנאמר (תהלים קטז, ו) 'שומר פתאים ה' [דלותי וליהושיע]', וכי תימא דאי עברא כשהיא נערה (מבת שתיים עשרה ויום אחד - שהגיעו ימי הנעורים - נתעברה) ואולידה כשהיא נערה (וילדה בנערות ומתה בנערות) - ובשיתא ירחי מי קא ילדה ? (הא נמי ליתא) והאמר שמואל: אין בין נערות לבגרות אלא ששה חדשים (משתיבא שתי שערות הויא נערה - באותן שתיים עשרה שנה והלאה ומשתיבאם עד שתבגור - ששה חדשים ותו לא; ומתניתא דקתני 'מבת שתיים עשרה ואילך' - אי מעברא לא מתה - במביאה שתי שערות קודם שתתעבר קאמר, אבל כל

¹⁰ הריון סימן בגרות או רק ולד? רמב"ם הלכות אשות פ"ב, ה"י [ט] הבת שילדה אחר שתיים עשרה שנה--אף על פי שלא הביאה סימן, לא עליון ולא תחתון - הרי זו גדולה: בנים הרי הם כסימנין.

זמן שלא הביאה - קטנה היא; והאי דנקט מנין שנים - משום דבבציר משתים עשרה ויום אחד, אפילו הביאה שערות, אינו אלא 'שומא', כדאמרין במסכת נדה ובקדושין! וכי תימא בציר הוא דליכא, הא טפי איכא - הא 'אלא' קאמר!
אלא הכי קמיבעיא ליה: יש בגר בקבר¹¹, ופקע אב (פקעה תביעת אב וזכה הלה במה שבידו, שאין בעל דינו קיים; וקנס - לאו ממון הוא להורישו לאביה בתורת ירושה כל כמה דלא גבתיא)? או דלמא אין בגר בקבר ולא פקע אב (לאפקועי תביעת אב)?

מר בר רב אשי בעי לה (לא בעי לה בעיא דרבא, משום בגר בקבר, אלא אם מתה בנערותה מי פקעה כי בגרות דמחיים? או לא?) הכי: מיתה עושה בגרות (עושה דין בגרות, דמפקעא כח אב כי בגרות) או אין עושה בגרות?
תיקו.

(ולהאי לישנא דמר בר רב אשי - אליבא דרבא: אמרו לעיל 'מילתא דפשיטא ליה לאביו מיבעיא ליה לרבא'; דאילו ללישנא קמא מפשט פשיטא ליה לרבא דמיתה לא מפקעא, ודלא כאביו, כל זמן שלא בגרה; וכי קא מיבעיא ליה - בבגר בקבר קמבעיא ליה, אבל במיתה כל זמן שלא בגרה פליג אדאביו ואמר 'לא מפקעא', וחייב.)

בעי מיניה רבא מאביו: בא עליה ונתארסה מהו (מי הוי לאביה או לעצמה)?
אמר ליה: מי כתיב 'ונתן לאבי הנערה אשר לא ארוסה'?
ולטעמין - הא דתניא: 'בא עליה ונשאת - לעצמה' - מי כתיב 'ונתן לאבי הנערה אשר לא נשואה'?
הכי? השתא: התם, הואיל ובגרות מוציאה מרשות אב (דלא מצינו שזיכתה לו תורה בביתו אלא מכר בקטנות ושאר שבת, כגון קנסה ומעשה ידיה בנערות, כדילפינן בפרק 'נערה' (לקמן מו, ב), אבל בבגרות לא אשכחן; וכיון דלא זיכתה לו תורה - אנו מהיכא תיתי לן לזכותו בשלה?) ונישואין מוציאין מרשות אב (כדאשכחן בהפרת נדרים: דכל זמן דלא ניסת - אביה מיפר, ומשניסת אין יכול להפר) - מה בגרות: בא עליה (כשהיא נערה) ובגרה - לעצמה (דכתיב 'ונתן האיש השוכב עמה לאבי הנערה' [דברים כב, כט]: אם נערה היא בשעת נתינה), אף נישואין: בא עליה ונשאת לעצמה! אלא אירוסין - מי קא מפקי מרשותא דאב לגמרי?
הא תנן [נדרים פ"י מ"א] 'נערה המאורסה אביה ובעלה מפירין לה נדריה' (ואינו מופר עד שיפרו שניהם)?

משנה:
המפתה נותן שלשה דברים והאונס ארבעה:
המפתה נותן בושת ופגם (במתניתין לקמן מפרש להו) וקנס; מוסיף עליו אונס שנותן את הצער.
מה בין אונס למפתה?
האונס נותן את הצער והמפתה אינו נותן את הצער;
האונס נותן מיד (לאביה, אף על פי שכונסה) והמפתה - לכשיוציא (בגמרא פריך: אטו אשתו היא? ומפרש לה לכשלא יכנוס, דאם כנסה - אינו נותן קנס, כדכתיב [שמות כב, טו-טז] 'מהר ימהרנה לו [לאשה]; ואם מאן ימאן... כסף ישקול' אבל אונס כתיב 'ונתן [האיש השוכב עמה לאבי הנער] חמשים כסף ולו תהיה לאשה');
האונס שותה בעציצו (בכלי שבחר לו לשתות בו, כלומר: על כרחו ישאנה, כדכתיב 'לא יוכל לשלחה' [דברים כב, כט]) והמפתה אם רצה להוציא מוציא.
כיצד 'שותה בעציצו'?
אפילו היא חוגרת אפילו היא סומא ואפילו היא מוכת שחין.
נמצא בה דבר ערוה או שאינה ראויה לבא בישראל אינו רשאי לקיימה שנאמר [דברים כב, יט]: וענשו אתו מאה כסף ונתנו לאבי הנערה כי הוציא שם רע על בתולת ישראל; ולו תהיה לאשה ולו תהיה לאשה [לא יוכל לשלחה כל ימיו] - אשה הראויה לו.

גמרא:
'צער' דמאי?
אמר אבוה דשמואל: צער שחבטה על גבי קרקע.
מתקיף לה רבי זירא: אלא מעתה - חבטה על גבי שיראין הכי נמי דפטור? וכי תימא הכי נמי - והתניא 'רבי שמעון בן יהודה אומר משום רבי שמעון: אונס אינו משלם את הצער מפני'

(כתובות לט, ב)

¹¹ יש בגר בקבר - רק אם הולכים לפי הגיל, ולא אם הולכים לפי סימנים.

שסופה להצטער תחת בעלה (ואי חיבט על גבי קרקע הוא - וכי סופה ליחבט על גבי קרקע תחת בעלה) ?

אמרו לו: אינו דומה נבעלת באונס לנבעלת ברצון! [ולפיכך משמע שתשלום הצער הוא על צער הבעילה באונס]!

אלא אמר רב נחמן אמר רבה בר אבוא: צער של פיסוק הרגלים, וכן הוא אומר [יחזקאל טז, כה: אל כל ראש דרך בניית רמתך ותתעבי את יפך] ותפשקי את רגליך לכל עובר [ותרבי את תזנותך]

אי הכי - מפותה נמי?!

אמר רב נחמן אמר רבה בר אבוא: משל דמפותה: למה הדבר דומה? לאדם שאמר לחבירו 'קרע שיראין שלי - והפטר' [כלומר: היא הסכימה לצער הבעילה!].

'שלי' (בתמיה) ? דאבוה נינהו (דהא כל שבח נעורים ילפינן לקמן (דף מו, ב) לאביה, והיאך היא יכולה למחול)!

אלא אמר רב נחמן אמר רבה בר אבוא: פקחות שבהן אומרות 'מפותה אין לה צער'.

והא קא חזינן דאית לה?

אמר אביי: אמרה לי אם (אומנתו היתה): 'כמיא חמימי על רישיה דקרחא' [קצת צורב אך נעים כעבור שניות אחדות].

רבא אמר: אמרה לי בת רב חסדא (אשתו של רבא): 'כי ריבדא (ניקור) דכוסילתא (כלי אומן מקיז) (פוצטווייר"א דפלמוא"ה [דקירת איזמל] בלע"ז; ואית דגרסי 'כי תרפתא דסיכור', והיא היא).

רב פפא אמר: אמרה לי בת אבא סורא (דביתהו דרב פפא): 'כי נהמא אקושא בחינכי (כלחם קשה שגורר את החיך).

האונס נותן מיד, המפתה לכשיוציא:

'לכשיוציא' ? - אשתו היא (וכי אשתו היא כבר, דקאמר 'לכשיוציא' ?)

אמר אביי: אימא 'לכשלא יכנוס' (שתמאן היא או אביה או המפתה עצמו).

תניא נמי הכי: 'אף על פי שאמרו 'המפתה נותן לכשלא יכנוס' - בושט ופגם נותן מיד; ואחד האונס ואחד המפתה: בין היא ובין אביה יכולין לעכב (שלא יכניסנה).

בשלמא מפותה, כתיב (שמות כב, טז) אם מאן ימאן אביה [לתת לו - כסף ישקל כמהר הבתולת] אין לי אלא אביה; היא עצמה מניין? תלמוד לומר 'ימאן' מכל מקום; אלא אונס: בשלמא איהי - כתיב [דברים כב, יט: וענשו אתו מאה כסף ונתנו לאבי הנערה כי הוציא שם רע על בתולת ישראל ולו תהיה לאשה לא יוכל לשלחה כל ימיו: 'ולו תהיה' (משמע: - מדעתה (היא מהוה את עצמה לו); אלא אביה מנלן?

אמר אביי: שלא יהא חוטא נשכר.

רבא אמר: קל וחומר: ומה מפתה, שלא עבר אלא על דעת אביה בלבד, בין היא ובין אביה יכולין לעכב - אונס, שעבר על דעת אביה ועל דעת עצמה - לא כל שכן!

רבא לא אמר כאביי: כיון דקא משלם קנס - לאו חוטא נשכר הוא; אביי לא אמר כרבא: מפתה, דאיהו מצי מעכב (שאם רצה - אינו כונס כדאמרינן לקמן: 'מהרנה לו' מדעתו) אביה נמי מצי מעכב; אונס - דאיהו לא מצי מעכב - אביה נמי לא מצי מעכב (אי לאו שלא יהא חוטא נשכר).

תניא אידך: 'אף על פי שאמרו 'אונס נותן מיד', כשיוציא הוא - אין לה עליו כלום (ולא אמרינן 'אין קנסה תחת כתובתה שהרי לאביה נותן מיד'! אלא כסף קנסה הוא כתובתה, וכן אם מת - יצא כסף קנסה בכתובתה);

'כשיוציא' ? מי מצי מפיק לה ('לא יוכל לשלחה' כתיב) ?!

אימא 'כשתצא היא (אם יצתה מאליה ותבעה הימנו גט) - אין לה עליו כלום';

מת - יצא כסף קנסה בכתובתה;

רבי יוסי ברבי יהודה אומר: יש לה כתובה מנה.

במאי קמיפלגי?

רבנן סברי טעמא מאי תקינו רבנן כתובה (לשאר נשים)? כדי שלא תהא קלה בעיניו להוציאה, והא - לא מצי מפיק לה! ורבי יוסי ברבי יהודה סבר: הא נמי מצער לה עד דאמרה היא 'לא בעינא לך'.

אונס שותה בעציצו:

אמר ליה רבא מפרזקיא לרב אשי: מכרי מיגמר גמרי מהדדי (אונס)
מפתה -לשקלים, ומפתה מאונס - לחמשים),

(כתובות מ, א)

להא מילתא (שיהיה מפתה נושא על כרחו) נמי ליגמרו מהדדי! אמר קרא [שמות
כב, טו:] וכי יפתה איש בתולה אשר לא ארשה, ושכב עמה] מהר ימהרנה לו לאשה - 'לו' - מדעתו.

כיצד שותה בעציצו [אפילו היא חוגרת אפילו היא סומא ואפילו היא מוכת
שחין]:

אמר רב כהנא: אמריתא לשמעטא קמיה דרב זביד מנהרדעא: ניתי
עשה (לותהיה לאשה) ונדחה לא תעשה (דאינה ראויה לבא בישראל כגון ממזרת)!?
אמר לי: היכא אמרינן 'ניתי עשה ונידחי לא תעשה'? כגון מילה
בצרעת, דלא אפשר לקיומיה לעשה, אבל הכא אי אמרה דלא בעינא -
מי איתיה לעשה כלל (השתא נמי מלמדין אותה לומר "איני רוצה")!

משנה:

יתומה שנתארסה ונתגרשה: רבי אלעזר אומר: האונס חייב, והמפתה
פטור (דכיון דיתומה היא, וקנס שלה היא, ואחילתיה דמדעתה, נתפתתה לו - פטור; ובגמרא מפרש
ד'נתארסה ונתגרשה' מילתא אחריתי היא, ולא איתומה קאי).

גמרא:

אמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן: רבי אלעזר - בשיטת רבי
עקיבא רבו אמרה (דאמר במתניתין 'נערה שנתארסה ונתגרשה - קנסה לעצמה'; והך 'נתארסה
ונתגרשה' דרבי אלעזר - כשאביה קיים, וקרי לה 'יתומה' משום דפקע זכות אב מינה לגבי קנסא), דאמר
[רבי עקיבא] 'יש לה קנס וקנסה לעצמה'.

ממאי (דכרבי עקיבא סבירא ליה)?

מדקתני 'יתומה'... רבי אלעזר אומר: האונס חייב והמפתה פטור
(אלמא יש לה קנס, ולעצמה - הלכך מפתה פטור, דמדעתה עבד, ואונס חייב; ואפילו אביה קיים): (דאי)
יתומה (כדקתני -) פשיטא (דמפתה פטור) (מסקנא דמילתא דרבי יוחנן היא), אלא הא קא
משמע לן: דנערה שנתארסה ונתגרשה - כיתומה: מה יתומה לעצמה -
אף נערה שנתארסה ונתגרשה לעצמה.

אמר רבי זירא אמר רבה בר שילא אמר רב המנונא סבא אמר רב אדא
בר אהבה אמר רב: הלכה כרבי אלעזר.

קרי רב עליה דרבי אלעזר: 'טובינא דחכימי' (מאושר שבחכמים) ' (אשרי'
מתרגמינן 'טובאי'. רבי אלעזר הוא רבי אלעזר בן שמעון, ותלמידו של רבי עקיבא היה, כדאמרינן ביבמות
ב'הבא על יבמתו' (סב, ב): 'זוהי העולם שמם עד שבא רבי עקיבא אצל רבותינו שבדרום ושנה להם: רבי מאיר,
ורבי יהודה, ורבי יוסי, ורבי שמעון, ורבי אלעזר בן שמעון'.

משנה:

איזהו 'בושת'?

הכל לפי המבייש (אדם בינוני המבייש - בושתו קשה מאדס זולל ומאדס חשוב) והמתבייש (

לפי חשיבותו בושתו).

פגם - רואין אותה כאילו היא שפחה נמכרת בשוק: כמה היתה יפה
וכמה היא יפה (בגמרא מפרש מאי גריעותא מחמת בעילה);

קנס שוה בכל אדם,

וכל שיש לו קצבה מן התורה שוה בכל אדם.

גמרא:

ואימא: 'חמשים סלעים' אמר רחמנא מכל מילי?

אמר רבי זירא: יאמרו "בעל בת מלכים - חמשים, בעל בת הדיוטות
חמשים?" (והיכן הוא חילוק שבניהן? אצל בושת; הלכך יהיב בושת!)

אמר ליה אביי: אי הכי, גבי עבד (שנגחו שור שנתנה תורה קצבה: שלשים שקלים) -
נמי יאמרו "עבד נוקב מרגליות שלשים, עבד עושה

(כתובות מ, ב)

מעשה מחט (חייט תופר) שלשים" ?

אלא אמר רבי זירא (מהכא מסתברא שאין בושת בכלל חמשים): אילו באו עליה שנים: אחד כדרכה ואחד שלא כדרכה - יאמרו "כָּעַל שלימה חמשים, כָּעַל פגומה חמשים" ? (דאם כן אין הפרש בין כָּעַל שלימה לבעל פגומה שנבעלה שלא כדרכה; והיכן הוא הפרש שביניהם? שמע מינה גבי בושת: כיון שנפגמה כבר - אין בושתה רב כשלימה!) אמר ליה אביי: אי הכי גבי עבד נמי יאמרו "עבד בריא שלשים, עבד מוכה שחין שלשים" ?

אלא אמר אביי: אמר קרא (גבי חמשים כסף כתיב): [דברים כב, כסף ונתן האיש השכב עמה לאבי הנער חמשים כסף ולו תהיה לאשה] תחת אשר ענה [לא יוכל שלחה כל ימיו]: הני תחת אשר עינה, מכלל דאיכא בושת ופגם (מכלל דבושת ופגם, שאינם משום עינוי, שהרי ישנן בשאר חובלין; [ענין] אינו בכלל זה; פגם - הוא נזק הנישום נמי בשאר חבלות).

רבא אמר: אמר קרא: (דברים כב, כסף) ונתן האיש השוכב עמה לאבי הנערה חמשים כסף ולו תהיה לאשה תחת אשר ענה, לא יוכל שלחה כל ימיו; הנאת שכיבה חמישים, מכלל דאיכא בושת ופגם.

ואימא לדידה (דבשלמא קנס כתיב ביה ונתן לאבי הנערה; אלא הני - ליהווי לדידה) ? אמר קרא: [במדבר לז: אלה החקים אשר צוה ה' את משה בין איש לאשתו בין אב לבתו] בנעוריה בית אביה (גבי נדרים כתיב, ומיהו איכא למשמע מינה) כל שבח נעוריה לאביה (דבימי נעוריה תלאה הכתוב: בבית אביה).

ואלא הא דאמר רב הונא אמר רב: 'מנין שמעשה הבת לאביה? - שנאמר (שמות כא, ז) וכי ימכור איש את בתו לאמה [לא תצא כצאת העבדים] (הקיש בת לאמה): מה אמה מעשה ידיה לרבה, אף בת מעשה ידיה לאביה' - למה לי? תיפוק ליה מ'בנעוריה בית אביה' ?

אלא (על כרחך מהתם לא מצי למילף ד)היא - בהפרת נדרים הוא דכתיב; וכי תימא נילף מיניה - ממונא מאיסורא לא ילפינן; וכי תימא נילף מקנסא (מה קנסה לאביה אף שאר שבח ממון נעורים לאביה) - ממונא מקנסא לא ילפינן!

אלא מסתברא (דבושת ופגם) דאביה הוי, דאי בעי (שהרי בידו לביישה בבושת בעילה ולפוגמה בפגם בעילה): מסר לה (לקדשה בביאה) למנוול ומוכה שחין (כדתנן לקמן *זאב זאב בבתו בקידושה: בכסף ובשטר ובביאה* וכיון דבידו ליטול ממון לפוגמה ולביישה בבושה זו - השתא אפסדיה האי דפגמה).

פגם - רואין אותה כאילו היא שפחה נמכרת: היכי שימינן לה? אמר אבוה דשמואל: אומדין כמה אדם רוצה ליתן בין שפחה בתולה לשפחה בעולה לשמשו.

'שפחה בעולה לשמשו' ? מאי נפקא ליה מינה? אלא בין שפחה בעולה לשפחה שאינה בעולה, להשיאה לעבדו. ולעבדו - מאי נפקא ליה (למריה) מינה (אם בעולה היא? מי קפיד מריה אלא שיהו להן ולדות) ?

[מאי נפקא ליה. לכל אדם בבעילתה אם בעולה היא הואיל ולמלאכה קיימא]: בעבד שיש לו לרבו קורת רוח הימנו (שזהיר בעבודתו ואף הוא רוצה לעשות לו נחת רוח להטעימו טעם בתולה).

משנה:

כל מקום שיש מכר (לאב בבתו, דהיינו בקטנותה) - אין קנס (דאין קנס לקטנה); וכל מקום שיש קנס (משהיא נערה) - אין מכר (דתניא (ערכין כט, ב): "כול ימכור אדם בתו כשהיא נערה? אמרת: מכורה כבר - יוצאה עכשיו; שאינה מכורה - אינו דין שלא תימכר!"): קטנה יש לה מכר ואין לה קנס; נערה יש לה קנס ואין לה מכר; הבוגרת אין לה לא מכר ולא קנס.

גמרא:

אמר רב יהודה אמר רב: זו דברי רבי מאיר (דאמר אין קנס לקטנה), אבל חכמים אומרים: 'יש לה קנס במקום מכר', דתניא: 'קטנה מבת יום אחד ועד שתביא שתי שערות - יש לה מכר ואין לה קנס; משתביא שתי שערות עד שתיבגר - יש לה קנס ואין לה מכר' - דברי רבי מאיר, שהיה רבי מאיר אומר: כל מקום שיש מכר - אין קנס, וכל

מקום שיש קנס - אין מכר; וחכמים אומרים: קטנה מכת שלש שנים ויום אחד (שביאתה ביאה ואין בתוליה חוזרין) - ועד שתיבגר - יש לה קנס. ' קנס אין, מכר לא (בתמיה)? אימא: 'אף קנס במקום מכר' (משתאה ראיה לביאה עד שתביא שתי שערות הווי תרוייהו, ומשהביאה שערות עד שתבגר: קנס ולא מכר). אמר רב חסדא: מאי טעמא דרבי מאיר (דאמר קטנה אין לה קנס)? אמר קרא (גבי קנס): [דברים כב, יט: וענשו אתו מאה כסף ונתנו לאבי הנערה כי הוציא שם רע על בתולת ישראל] ולו תהיה לאשה [לא יוכל לשלח כל ימיו] - במהוה עצמה (במי שיש בידה להקנות עצמה לאישות) הכתוב מדבר; ורבנן? אמר ריש לקיש: אמר קרא: 'נערה' - אפילו קטנה במשמע.

שמעה רב פפא בריה דרב חנן מבי כלוחית, אזל אמרה קמיה דרב שימי בר אשי; אמר ליה: אתון - אהא מתניתו לה, אנן אהא מתנינן לה (להא דריש לקיש דאמר 'כל מקום שנכתב נער בלא ה' וקרינן נערה - ללמד על הקטנה בא'): אמר ריש לקיש: המוציא שם רע ('לא מצאתי לבתך בתולים') על הקטנה - פטור, שנאמר: [דברים כב, יט: וענשו אותו מאה כסף] ונתנו לאבי הנערה [כי הוציא שם רע על בתולת ישראל ולו תהיה לאשה לא יוכל לשלח כל ימיו] - נערה מלא דיבר הכתוב. מתקיף לה רב אדא בר אהבה: טעמא - דכתב רחמנא 'נערה', הא לאו הכי הוה אמינא אפילו קטנה? והא כתיב (דברים כב, יט) ואם אמת היה הדבר הזה לא נמצאו בתולים לנערה (פטוק כא) והוציאו את הנערה אל פתח בית אביה וסקלוה [אנשי עיר באבנים ומתה כי עשתה נבלה בישראל לזנות בית אביה ובערת הרע מקרבך] - וקטנה לאו בת עונשין היא?! אלא כאן נערה (האי דכתיב 'נערה' מלא - לאו לגלויי עליה אתא, אלא על כל מקום שנאמר 'נער' - חסר; ויליף הכי: כאן, שאי אפשר אלא בנערה כתיב נערה מלא, וללמדך) - הא כל מקום שנאמר 'נער' - אפילו קטנה במשמע.¹²

נער - נערה: קרי וכתוב
¹² Kesuvos 040b: Na'ara versus Na'ara*h*
 Jay Levine <jlevine@winston.com> asked:

At the very bottom of 40b, the Gemara ends up that Na'arah with a "heh" excludes a ketana, but without a "heh" includes one.

Now, the first pasuk by motzei shem rah has a heh, and it is from there that we learn this principle, because obviously a ketana is not bas onshin. However, the next two pesukim, which deal with the actual onesh of the woman, na'ara is spelled without a "heh"; hence, if the limud is correct, a ketana would be included. Yet we know that isn't so. the pesukim by motzei shem rah seem to be internally inconsistent -- the first pasuk with a "heh" and the last two without a heh. So how can we in fact have a staright-forward limud?

I appreciate your help.
 Jay Levine, Silver Spring, MD

The Kollel replies:

Excellent question! Your question may be divided into two separate points:

(a) How can the Gemara say that when the word "Na'ara" (without a "Heh") appears in the verse, it implies even a Ketanah? We find this word used in the verse regarding the punishment of Misah for a Na'arah ha'Me'urasah, in the section dealing with Motzi Shem Ra, which certainly is referring only to a Gedolah!

In fact, besides the two verses which you mentioned from the section dealing with Motzi Shem Ra, we find in the section dealing with a Na'arah Me'urasah who allowed herself to be seduced (Pituy) that the Torah refers to her as a "Na'ara" (without a "Heh") when teaching that she is to be killed (see Devarim 22:24). Your question, then, applies there as well.

(b) Even if we reconcile the wording in the verses mentioned above, how is it possible to learn from the word "Na'arah" (with a "Heh"), written with regard to the Kenas of Motzi Shem Ra, that in every place

that it is written without a "Heh" that it refers even to a Ketanah? This cannot be the reason why it is written with a "Heh" in the Pasuk referring to Motzi Shem Ra (i.e. to imply only a Gedolah), because if so, then it should write "Na'arah" (with a "Heh") throughout all of the verses of Motzi Shem Ra! It must be that the word is spelled with a "Heh" to teach some other Halachah, which applies only to the *Kenas* of Motzi Shem Ra (where "Na'arah" is written with a "Heh") and not to the other laws of Na'arah, such as her stoning when she is found guilty (where "Na'ara" is written without a "Heh").

Let us address these two questions, one by one:

(a) The fact that the Torah uses the word "Na'ara" (without a Heh) even when it refers to the punishments which only a Gedolah receives, does not contradict the Gemara's assertion. The Gemara's intention is not that "Na'ara" implies *only* a Ketanah, nor does the word "Na'ara" imply that the law written in the verse applies *also* to a Ketanah. Rather, the Gemara's intention is that "Na'ara" is a general term that can include any young woman until the age of Bogeres. Accordingly, wherever there is no necessity to limit the Halachah being taught by the verse to a Na'arah (age twelve), then the term "Na'ara" denotes both a Na'arah and a Ketanah. Conversely, wherever we find that the Torah excludes a Ketanah from the Halachah discussed in the verse, then the word "Na'ara" is to be interpreted to be referring only to a Na'arah of twelve years of age. Therefore, wherever the Torah writes the word "Na'ara" without a "Heh" with regard to a Chiyuv Misah (which applies only to a Gedolah), it must be referring only a Na'arah of twelve years of age. This does not conflict with the principle of the Gemara here that "Na'ara" implies a girl from one day old to a Bogeres.

Even so, this does not begin to answer your second question.

2. The simplest answer would be that the Torah writes the word "Na'arah" with the extra "Heh" only in one place in order to teach us that without a "Heh," the word "Na'ara" includes a Ketanah as well. Once the Torah has taught us this, it no longer saw it necessary to add the extra "Heh" in other places (even where the word "Na'ara" refers only to a Gedolah). This approach, though, is somewhat forced.

Rather, it seems that the answer is as follows. TOSFOS (40b, DH Ha) points out that from the words of the Chachamim in Sanhedrin (66b), it is clear that even the verse that describes the stoning of the Na'arah ha'Me'urasah is talking about both a Na'arah *and* a Ketanah*. Even though we obviously do not administer Misah to a Ketanah, nevertheless the other things Halachos associated with the Na'ara's stoning which are mentioned in the verse *do* apply to a Ketanah ha'Me'urasah (such as stoning the man who had relations with her). If so, how can the Gemara prove from the fact that the Na'arah mentioned in the section of Motzi Shem Ra gets Misah if she was Mezanah, that the other verses in that Parshah (the verses dealing with payment of Kenas if she was not Mezanah) are referring also just to a Na'arah (and not a Ketanah)? Why does the Gemara say that we do not need a Pasuk to teach that the Kenas of Motzi Shem Ra is limited to a Na'arah? (See Tosfos there who suggests two answers, and the Shitah Mekubetzes there in the name of Tosfos who suggests a third answer, and Tosfos on 44b DH Ha Lav Hachi, who suggests a fourth answer.)

What we see from Tosfos -- no matter which of the answers to his question we accept -- is that the Chiyuv of Sekilah for one who has relations with a Na'arah ha'Me'urasah applies also to one who has relations with a Ketanah (according to the Chachamim who argue with Rabbi Meir in Sanhedrin 66b, as we noted above). If so, the verse discussing the stoning of the Na'arah ha'Me'urasah and her seducer, and the verse discussing the stoning of the wife in a case of Motzi Shem Ra, is *not* really limited to a Na'arah, but applies to a Ketanah as well. (We might add, to further clarify this point, that in truth, even a Ketanah should be stoned for her purposeful transgression; it is just that the Torah had mercy on her because of her age, as the Gemara says in Sanhedrin 55b.)

According to this, it is clear why the Chiyuv of *Sekilah* of the Na'arah ha'Me'urasah cannot be written with a "Heh." The verses discussing the stoning are also applicable to a Ketanah, who is *fit* to receive Sekilah (but is exempted from another reason -- she is underage). This has practical ramifications with regard to the adulterer, who is a Gadol and *will* receive Sekilah (and not Chenek) for having relations with the Ketanah Me'urasah. Only in the verse that discusses the Kenas of Motzi

(כתובות מא, א)

משנה :

האומר "פתי" (בגמרא מפרש אמאי לא תנא "אנסתי") את בתו של פלוני -
משלם¹³ בושת ופגם על פי עצמו, ואין משלם קנס; (בבבא קמא נפקא לן: מודה
בקנס פטור מ'אשר ישיעון אלהים' [שמות כב, ח] - פרט למרשיע את עצמו);

Shem Ra (when the girl was *not* Mezanah) does the Torah write "Na'arah" with a "Heh" to teach that one is completely exempt from the Kenas from being Motzi Shem Ra about a Ketanah, as our Sugya says (since Hotza'as Shem Ra on a Ketanah is not as serious a disgrace to the father, see Tosfos 40b ibid.).

However, all that we have said above answers the question only according to the Chachamim who argue with Rabbi Meir, for they say that a man who commits adultery with a Ketanah Me'urasah is punished with Sekilah. However, according to Rabbi Meir (Sanhedrin ibid.), one who commits adultery with a Ketanah is exempt from the Chiyuv of Sekilah (just as the Ketanah is) and only receives Chenek. If so, your question remains; the Torah should have written Na'arah with a "Heh" even when it discusses the stoning of a Na'arah ha'Me'urasah.

The answer is that Tosfos (44b, DH Ha Kol) already pointed out that Rabbi Meir does not agree with the entire rule that "Na'ara" without a "Heh" refers even to a Ketanah. "Na'arah" with a Heh and "Na'ara" without are similar in meaning; they refer only to a Na'arah and not a Ketanah.

According to Rabbi Meir, then, why indeed does the Torah write "Na'arah" with a "Heh" in the verse of Kenas of Motzi Shem Ra?

It must be, like the CHIZKUNI and other Rishonim write, that the other Na'aros of this Parshah (such as Anusah and Mefutah and a Na'arah ha'Me'urasah who is stoned) are written without a "Heh" because they are "lacking"; they sinned or were violated. The only "Na'arah" that is spelled in a complete and whole manner, i.e. with a "Heh," is the one discussing the Kenas of Motzi Shem Ra, since in that verse the girl did not sin at all, and she is indeed "whole" and clean of any blemish -- which is why her husband must pay a penalty to her father.

cont'd

However, the Chizkuni's approach is difficult to understand, since we find in Parshas Chayei Sarah that the word "Na'ara" is written without a "Heh" even when it refers to Rivka. Rivka, at the time Eliezer first met her, was certainly free of any blemish and complete and pure in the fullest sense. Why, then, is the word "Na'ara" written there without a "Heh?"

It could be that indeed we find that immediately after she accepted the Kidushin, Eliezer stopped calling her "Na'ara" (without a "Heh"). This is to show that once she had found her intended Chasan, *now* she was considered complete in the fullest sense! Only her mother and brothers, in the verses in which they try to push off the Shiduch, continued to call her "Na'ara" without a "Heh," as if to say that they wanted her to remain without the Shiduch and lacking. Na'arah with a Heh, then, may indeed imply a "complete" and full Na'arah.

M. Kornfeld

¹³ Kesuvos 041: Hoda'as Ba'al Din making a person a "Rasha" רשע עצמו עושה
Sam Kosovsky <SAK2120@aol.com> asked:

The Mishna told us that a person who comes to Bet Din and admits that he was mefateh someone is believed and owes the k'nas.

Why don't we apply the rule: "Ayn adam oseh es atzmo rasha," a person can not make himself into a rasha by his own admission?

The Kollel replies:

The Mishnah writes that one does not pay the Kenas on his own admission for Modeh b'Kenas Patur. However he does pay the Boshes and the Nezek, since that is compensation for damages and not a Kenas.

האומר "גנבתי" - משלם את הקרן על פי עצמו ואין משלם תשלומי כפל ותשלומי ארבעה וחמשה;
 "המית שורי את פלוני" (והריני חייב בכופר) או "שורו של פלוני" - הרי זה משלם על פי עצמו (קסבר כופרא ממונא);
 "המית שורי עבדו של פלוני" (והריני חייב שלשים סלע) - אין משלם על פי עצמו (דקנס ניהו שאפילו אין יפה דינר - נותן שלשים);
 זה הכלל: כל המשלם יתר על מה שהזיק - אינו משלם על פי עצמו.

גמרא:

וליתני "אנסתי"?

'לא מבעיא' קאמר: 'לא מבעיא "אנסתי", דלא קא פגים לה (אין לעז של אנוסה גדול כלעז של מפותה); וכיון דלאו פגם דילה הוא - מהימנינן ליה למשקל מיניה, דמשלם בושת ופגם על פי עצמו, אבל "פתיתי" - דקא פגים לה - אימא לא משלם על פי עצמו (אימא לא נהימניה להחזיק את הלעז)? קא משמע לן.
 מתניתין - דלא כי האי תנא, דתניא: 'דכי שמעון בן יהודה אומר משום רבי שמעון: אף בושת ופגם אינו משלם על פי עצמו; לא כל הימנו (שיוציא עליה לעז מזנה בעיר) שיפגום כתו של פלוני.'
 אמר ליה רב פפא לאביי: [אם] ניחא לה לדידה (לשאת את הלעז כדי להשתכר הממון) - מאי [אז מה - וכי דעתה לבד קובעת]? דלמא לא ניחא ליה לאביה [ולכן לא תקבל בשת ופגם]; ניחא ליה לאביה - מאי? דלמא לא ניחא להו לבני משפחה (ובית דין אין עליהם לעשות דבר להחזיק בושתם); ניחא להו לבני משפחה - מאי? אי אפשר דליכא חד במדינת הים דלא ניחא ליה.

האומר "גנבתי" משלם את הקרן [על פי עצמו ואין משלם תשלומי כפל ותשלומי ארבעה וחמשה]:

איתמר: פלגא ניזקא (שחייבה תורה שור תם): רב פפא אמר: פלגא ניזקא ממונא (ומשלם על פי עצמו); רב הונא בריה דרב יהושע אמר: פלגא ניזקא קנסא.

רב פפא אמר 'פלגא ניזקא ממונא': קסבר סתם שוורים לאו בחזקת שימור קיימי (אם לא ישמרדם בעלים שלא יזיקו [אינם בחזקת משתמרים מאליהם שלא יזיקו], אלא מזיקין אפילו 'ניזקא דלאו אורחיה' - הלכך על מרייהו רמיא לנטורינהו, וזה שלא שמרו), ובדין הוא

The Acharonim discuss why we ever believe someone who admits to a liability (Hoda'as Ba'al Din) for one cannot testify against himself. The Ketzos haChoshen (34:4) brings in the name of Mahari Ibn Lev this rationale to prove that a person is not actually "believed that he owes money." Rather he creates a new liability with his admission.

The Ketzos disagrees and says that when it comes to an admission of *liability* one *is* believed. He cites as the source Shemos 22:8.

Dov Zupnik

 Tosfos in Bava Metzia (3b DH Mah) explains that admitting to a liability is not called making oneself a Rasha if such an admission is necessary to prevent himself from sinning further. Under such circumstances, his admission is an act of Teshuvah rather than an act of declaring himself a sinner.

This certainly can be applied to a person who admits to owing money to his friend, since his Teshuvah is not full until he returns the money that he rightfully owes his friend. (This logic cannot be applied to obligations of Kenas, since he has no obligation whatsoever to pay a Kenas until *Beis Din* rules that he is obligated to pay it.)

(See also Insights to Kesuvos 19:1, where we discuss the opinions that rule "Ein Adam Meisim Atzmo Rasha" only applies when a person *disqualifies* his future testimony in court by being branded a "Rasha," see Rashi 18b DH Ela she'Amru.)

-Mordecai Kornfeld

דמשלם כוליה, ורחמנא הוא דחייס עלויה, דאכתי לא איעד תורא (ומיהו מה שמשלם - בדין משלם); רב הונא בריה דרב יהושע אמר 'פלגא ניזקא - קנסא': קסבר סתם שוורים בחזקת שימור קיימי, ובדין הוא דלא לישראל כלל, ורחמנא הוא דקנסיה כי היכי דנינטריה לתוריה (שיוסיף שמירה על שמירתו).

סימן היזיק מה והמית כלל:

תנן (בבא קמא פ"א מ"ג; דף י"ב): **'הניזק והמזיק בתשלומין'** (שניהם מפסידין בדבר; סלקא דעתא דהכי קאמר: תרויהו מטי להו בהאי פסידא, דניזק מפסיד פלגא ומזיק פלגא); בשלמא למאן דאמר 'פלגא ניזקא ממונא' [רב פפא] - היינו דשייך ניזק בתשלומין (דמפסיד פלגא בממוניה), אלא למאן דאמר 'פלגא ניזקא קנסא' [רב הונא בריה דרב יהושע] - השתא דלאו ידיה קא שקיל (דמה שנוטל בחנם נוטל), בתשלומין איתיה (בתמיה)?

לא נצרכא אלא לפחת נבילה (הא דקתני **'ניזק בתשלומין'** - לאו בפלגא דקא שביק קאמר, אלא בההוא פלגא ניזקא נמי דקני ליה רחמנא - מפסיד כל פחת שפחתה נבילה מדמיה משעת מיתה עד שעת העמדה בדין: ששמין את הנבלה כמה היה יפה השור בחייו וכמה היתה נבילה יפה בשעת מיתה, ומשלם החצי; אבל מה שהוזלו דמי נבילה משעת מיתה עד שעת מכירה - אין המזיק משלם כלום באותו פחת; ובבא קמא (י"ב) יליף לה מקראי; ואשמעינן האי תנא דפחת נבילה - דניזק הוי [הניזק מפסיד את כולה]).

'פחת נבילה? תנינא' (תוספתא ב"ק פ"א ה"א [ליברמן]): **'תשלומי נזק' - מלמד שהבעלים מטפלין בנבילה'** (תנא דבריייתא דריש לישנא דמתניתין, דתנן בבא קמא פ"א מ"א): **'משלם תשלומי נזק במיטב הארץ'**; ותנא עלה בבריייתא דהאי דנקט תנא דמתניתין **'תשלומי נזק'** ולא תנא **'משלם את הנזק'** - לאשמעינן אתא: שהניזק נוטל את נבילתו ומטפל בה ומוכרה, והמזיק משלם עליה מה שחייבתו תורה: אם תם חצי, ואם מועד הכל; ותרתי למה ליה לרבי למיסתם במתניתין דבעלים מטפלין בנבילה)?

חדא בתם וחדא במועד, וצריכא: דאי אשמועינן תם - משום דאכתי לא איעד, אבל מועד, דאיעד - אימא לא!!? ואי אשמועינן מועד - משום דקא משלם כוליה (ודיו בהפסד זה), אבל תם - אימא לא? צריכא.

תא שמע [בבא קמא פ"א מ"ד]: **'מה בין תם למועד? שהתם משלם חצי נזק מגופו'** (אינו גובה אלא מגוף השור, ואם אין בו כדי חצי נזקו - יפסיד המוטרק), **ומועד משלם נזק שלם מן העלייה** (מן המיטב שבנכסי מזיק; דגבי תם כתיב (שמות כא) 'וחצו את כספו' - מגופו, ובמועד כתיב (שם) 'שלם ישרם שור') - ולא קתני **'שהתם אינו משלם על פי עצמו ומועד משלם על פי עצמו'** (ואם איתא דפלגא ניזקא קנסא - ניתני נמי **'שהתם אינו משלם על פי עצמו ומועד משלם על פי עצמו'**: דמועד ודאי בדין משלם, שהרי התרו והעידו בו לשמור שורו)?

תנא ושייר (לא שנה כל החילוקים שביניהם).

מאי שייר דהאי שייר?

שייר חצי כופר (שהרי אף יש חילוק זה ביניהם: שהמועד שהמית את האדם - משלם כופר שלם, ותם שהמית - אפילו חצי כופר, כדינו בניזקין, לא משלם, דכתיב **'בעל השור נקי'** [שמות כא, כח], ודרשינן (בבא קמא מא, ב) **'נקי מחצי כופר'**)?

אי משום חצי כופר - לאו שירא הוא:

(כתובות מא, ב)

הא מני - רבי יוסי הגלילי היא, דאמר **'תם משלם חצי כופר'** (דדריש להאי **'נקי'** - לדרשה אחריתי: לדמי ולדות, אם נגח אשה ויצאו ילדיה; הלכך לא הוה ליה לפלוגי בינייהו בכופר; וכי תימא הוה ליה לפלוגי, דהאי פלגא והאי כוליה! - ההיא בכלל רישא היא, דקתני **'תם משלם חצי נזק ומועד נזק שלם'**, ותנא בניזקין - והוא הדין לכופר)!

תא שמע: **'המית שורי את פלוני' או "שורו של פלוני" - הרי זה משלם על פי עצמו'** - מאי? לאו **'המית שורי את פלוני'** (ואי משום דקתני בה **'המית שורי את פלוני'**, דחייבו כופר, ותם לאו בר כופר הוא - הא מני רבי יוסי הגלילי היא)?

לא, במועד.

אבל בתם מאי? **'אינו משלם על פי עצמו'**? אדתני סיפא **'עבדו של פלוני'** - אינו משלם על פי עצמו (דלא אשכח פטור על פי עצמו אלא בעבד) - ניפלוג ונתיני בדידה (בבן חורין ובבהמה נמי הוה מצי לשנויי חילוק, ולמיתני דאיכא דלא משלם על פי עצמו): **'במה דברים אמורים - במועד, אבל תם אינו משלם על פי עצמו'!!**

כולה במועד קמייירי (במועד אתא לאשמעינן דאף הוא - יש בו חילוק: דאיכא ביה מידי דלא משלם על פי עצמו, ומאי ניהו? - נגיחת עבד; ואי הוה תני כדקאמרת - הוה שביק נמי לאורחיה: דרישא איירי

במועד, וסיפא ניתני תם; ומה לי שבקה תנא לאורחיה גבי ניזק - לדלג מבן חורין לעבד, מה לי שבקה במזיק - ולדלג ממועד לתם?.

תא שמע: 'זה הכלל: כל המשלם יתר על מה שהזיק' (כגון נגיחת עבד, וכן אונס ומפתה, ומוציא שם רע, ותשלומי כפל ותשלומי ארבעה וחמשה) - אינו משלם על פי עצמו' הא פחות ממה שהזיק (כגון חצי נזק דתם) - משלם על פי עצמו!?

לא תימא 'הא פחות ממה שהזיק', אלא אימא 'הא כמה שהזיק משלם על פי עצמו'.

אבל פחות מאי? 'אינו משלם על פי עצמו' ליתני 'זה הכלל: כל שאינו משלם כמה שהזיק אינו משלם על פי עצמו', דמשמע פחות ומשמע יתר! תיובתא.

והלכתא: פלגא ניזקא קנסא (דהואיל וכל חצי נזק אינו אלא בניזקא דלאו אורחיה - לאו על מריה הוה דמיא למינטריה בהכי, אלא קנסא הוא, כי היכי דלוסיף ביה נטירותא). 'תיובתא' ו'הלכתא'?

אין: טעמא מאי איתותב (כלומר: תיובתא מאי היא)? משום דלא קתני ' (כל שאינו משלם) כמה שהזיק' (אינו משלם על פי עצמו) ' (דלישתמע מינה נמי 'חצי נזק')? (הא לאו תיובתא היא): לא פסיקא ליה: כיון דאיכא חצי נזק צרורות (דמשלם בנזקי בהמה: במהלכת והתיזה צרורות מתחת רגליה והזיקה, דתנן בבבא קמא (זא) דמשלמת חצי נזק, ובההוא חצי נזק קיימא לן בבבא קמא), דהלכתא גמירי לה (מסיני), דממונא הוא (שהוא תולדה של רגל, ופטורה ברשות הרבים - כי רגל, וניזקי רגל לאו קנסא נינהו, אלא ממונא, שהרי מועדת מתחילתה, וגבי צרורות הוא דאקיל רחמנא, וכיון דממונא הוא משלם על פי עצמו) - משום הכי לא קתני (משום הכי לא פסיקא ליה למיתני 'כל שאינו משלם כמה שהזיק', דהא איכא האי)!

והשתא דאמרת 'פלגא ניזקא קנסא', האי כלבא דאכל אימרי (שחנק טלאים חיים ואכלם) ושונרא דאכיל תרנגולי רברבי - משונה הוא (אין דרכו בכך; וכל נזק משונה בבהמה הוי תולדה דקרן תמה, שאף היא משונה, שאין דרכה בכך, וחצי נזק הוא דמשלם וכיון דקנסא הוא) ולא מגבינן בבבל (בדייני בבבל, שאין שם סמיכה בזקנים, ולא מקרו מומחים; וגבי קנס כתיב 'רשיעון אלהים' (שמות כב, ח)), אבל זוטרי - אורחיה הוא (והוה להו נזקי ד'שן, ושן משלמת נזק שלם, וממונא הוא) ומגבינן (וגובין אותו בבבל), ואי תפס (ניזק ממונא דמזיק - [הרי הוא] גבי [גבה] קנסא דחצי נזק, דאין צריך לצעוק לפניו) - לא מפקינן מיניה (וגבי פלגא נזקיה [ולא גובים ממנו בחזרה להחזיר למזיק את מה שתפס ראם כן בפועל נגבה]); ואי (לא תפיסו) אמר (קמן [בבית הדין]) "אקבעו לי זימנא לארץ ישראל (השיאוהו לילך עמי לדון לפני דייני ארץ ישראל)" - מקבעינן ליה, ואי לא אזיל משמתינן ליה.

בין כך ובין כך (בין שרוצה ניזק לילך לארץ ישראל בין שאינו רוצה) משמתינן ליה (למזיק, מיהא להרוג אותו כלב ולסלק היזיקה), דאמרינן ליה 'סליק הזיקך', מדרבי נתן, דתניא: 'רבי נתן אומר: מנין שלא יגדל אדם כלב דע בתוך ביתו ולא יעמיד סולם דעוה בתוך ביתו? שנאמר [דברים כב, ח: כי תבנה בית חדש ועשית מעקה לגגך] ולא תשים דמים בביתך [כי יפל הנפל ממנו]. הדרן עלך 'אלו נערוות'